

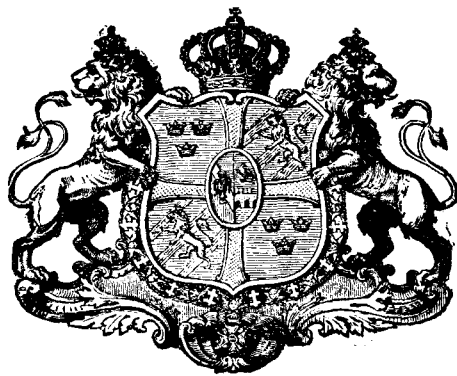
BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1879.

STOCKHOLM, 1881.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

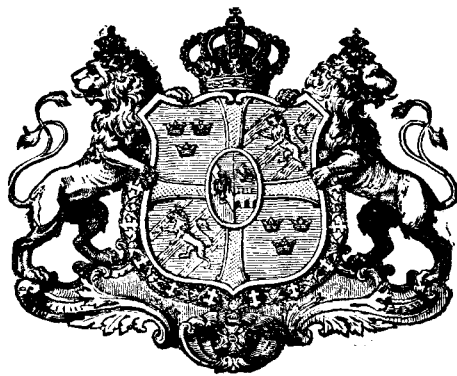
BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1879.

STOCKHOLM, 1881.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XIV).

1. Sjukvård	sid. VI.
2. Självvård och undervisning	» IX.
3. Byggnader m. m.	» XI.
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier	» XIII.
5. Uppvärmning och lyshållning	» »
6. Utspisning och mathållning	» »
7. De sjukas sysselsättning	» XIV.
8. Utrymme	» XV.
9. Inkomster och utgifter	» »
Privatanstalten i Stockholm för sinnessjuke	» »
Skyddsförening för sinnessjuke i Stockholm	» »

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.	
Tab. 1. Vårdade sinnessjuke	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer	» 2.
» 3. Komplikationer hos fallandesotssjuke	» 3.
» 4. Intagne	» 4.
» 5. Intagne, med uppgift på ålder vid sjukdomens början	» 6.
» 6. Afförde (de tillfrisknades ålder, vistelsetid och sjukdomens bestånd)	» »
» 7. Afidne	» 8.
» 8. Förhållandet mellan vårdade och afförde	» 9.
» 9. Ålder hos de vårdade	» 10.
» 10. Befintliga sjuke den 31 December 1879	» »
» 11. De sjukas fördelning	» 12.
» 11. Kriminalpatienter	» 13.
» 12. Födelseort, boningsort och civilstånd	» 14.
» 13. Stånd och yrke	» »
» 14. Antagliga sjukdomsorsaker	» 18.
» 15. Tillfälliga sjukdomar	» 19.
» 16. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuke för dag; kostnad för utspisning och läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården	» 21.
» 17. Tjenstemän och betjening	» 22.
Bil. B. C. D. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll sidd. 23—25.	
Bil. E. Beskrifning af Hernösands hospital med planscher	» 26—30.
Bil. F. Vetenskapliga iakttagelser	» 31—33.

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XVI).

1. Service médical	page VI.
2. Service religieux et enseignement	» IX.
3. Bâtimens	» XI.
4. Vêtements, garnitures de lit, meubles	» XIII.
5. Chauffage et éclairage	» »
6. Régime alimentaire	» »
7. Occupations	» XIV.
8. Nombre des places	» XV.
9. Recettes et dépenses	» »
Notices sur l'établissement privé pour les aliénés à Stockholm et sur l'association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	» »

II.

Annexes.

Annexe A. Les details du service médical.	
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page 1.
» 2. Formes morbides	» 2.
» 3. Complications avec l'épilepsie	» 3.
» 4. Admissions de l'année	» 4.
» 5. L'âge au commencement de la maladie	» 6.
» 6. Sorties (guéris: par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» »
» 7. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	» 8.
» 8. Relation pour cent des résultats du traitement	» 9.
» 9. Ages	» 10.
» 10. Nombre des aliénés dans les établissemens le 31 Dec. 1879	» »
» 11. Classification des aliénés par rapport aux catégories de paiement et aux symptômes	» 12.
» 11. Prévenus, accusés et condamnés parmi les aliénés	» 13.
» 12. Les aliénés par lieux de naissance, par domicile et par état civil	» 14.
» 13. Les aliénés par profession	» »
» 14. Causes probables des maladies	» 18.
» 15. Maladies intercurrentes	» 19.
» 16. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	» 21.
» 17. Nombre des médecins, des surveillants et des gardes-malades	» 22.
Annexes B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépences; Recapitulation de la situation	pages 23—25.
Annexe E. Description de l'hôpital d'Hernösand; planches	» 26—30.
Annexe F. Observations scientifiques	» 31—33.

STORMÄGTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Den underdåniga berättelse angående förvaltningen och verksamheten inom Rikets hospitalsväsen under år 1879, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen afgifva, får Styrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemna. Den är uppställd efter samma plan som föregående år och omfattar: redogörelse för *sjukvården* och dermed sammanhang egande förhållanden; öfversigt af de vid hospitalen anstälde prestmäns verksamhet med *själavård* och *undervisning*; uppgifter om nya *hospitalsbyggnader* och de redan befintliges underhåll och förbättring; om *utredningen* i kläder och inventarier; om *uppvärmning* och *lyshållning*; om de sjukes

utspisning och sysselsättning; om utrymmet vid samtliga hospitalen; redogörelse för verksamheten inom den af D:r A. Billberg i Stockholm anordnade vård- och kuranstalt för nerv- och sinnessjuka samt för skyddsföreningen för sinnessjuka.

Uti bifogade särskilda bilagor lemnas närmare redogörelse för sjukvården, tabellariska öfversigter rörande inkomster och utgifter; beskrifning å Hernösands hospitals nybyggnader jemte dithörande planscher, samt slutligen vetenskapliga iakttagelser.

1. Sjukvården.

Vid början af år 1879 funnos å rikets då varande nio hospital inalles 1,609 *sjukplatser*, nemligen å Stockholms 260, Upsala 185, Nyköpings 70, Wadstena 360, Wexiö 220, Wisby 30, Malmö 175, Göteborgs 170 och Hernösands 139. Under året ökades sjukplatsernas antal så väl genom tillbyggnaderna i Hernösand, der från och med den 1 April ytterligare 82 nya platser tillkommo, hvarigenom dessas antal ökades från 139 till 221, dels genom nya hospitalet i Lund, der från och med 1 Juli till en början 150 sjukplatser voro färdiga för sjukes emottagning, hvadan samtliga sjukplatsernas antal å alla hospitalen vid årets slut uppgick till 1,841.

Vårdade. Under år 1879 vårdades å hospitalen tillsammans 2,086 sjuke (Tab. 1), nemligen 1,071 män och 1,015 qvinnor; af dessa voro 792 män och 783 qvinnor qvarliggande från 1878. Under sistnämnda år vårdades 1,909, så att under redovisningsåret 177 flera varit vårdade än under näst föregående år. Medelantalet vårdade för dag utgjorde 1,636 mot 1,565 under 1878, således i medeltal 111 flera vårdade per dag under 1879 än näst föregående år.

Beträffande sjukdomsformerna förekommo under redovisningsåret 546 fall af *ursinne*, nemligen hos 256 män och 290 qvinnor samt 402 fall af *tungsinne*, nemligen hos 179 män och 223 qvinnor (Tab. 2). Antalet för dessa sjukdomsformer tillsammans vårdade uppgick sålunda till 948, eller 45,44 % af hela antalet. Af hela antalet vårdades 26,17 % för *ursinne* och 19,27 % för *tungsinne*. Största antalet af de för *ursinne* vårdade förekom i likhet med föregående år å hospitalen i Stockholm, Göteborg och Wexiö med respektive 42, 37 och 32 %.

Intagne å hospital (Tab. 4) hafva under redovisningsåret blifvit 511, nemligen 279 män och 232 qvinnor, mot 383 under år 1878, sålunda omkring 24,5 % af alla vårdade mot endast 20 % under år 1878; således 1 intagen på omkring 4 vårdade. Omsättningen har följaktligen under redovisningsåret varit större än under år 1878. Störst har omsättningen varit (om Lund icke tages i betraktande) vid Upsala hospital med 29,41 %, vid Hernösands med 29,17 %, vid Göteborgs med 27,16 %, vid Nyköpings med 24,44 % o. s. v. lägst vid Wisby med 12,45 %, Wadstena med 10,35 %. Bland de intagne led 149 af *ursinne* och 119 af *tungsinne* eller tillsammans 268, d. ä. 52,4 % mot 71 % under år 1878.

Beträffande de intagnes *ålder* förekommer att största antalet tillhört åldern 31—40 år, nemligen 30,14 %, derefter kommer åldern 21—30 år med 24,85 %; under nästföregående år var förhållandet omvänt, enär ålderskategorien 21—30 då visade största sjukantalet. Bland de 357, för hvilka tiden för insjuknandet kunnat bestämmas, har det största antalet förekommit under tredje kvartalet af året eller 148, dernäst kommer andra kvartalet med 61. Rörande tiden för sjukdomens bestånd före intagningen har den endast i 492 fall kunnat utrönas, och framgår deraf att något mera än en femtedel af de sjuke intagits inom 3 månader från sjukdomens utbrott. Angående antalet för första gången insjuknade och de patienter, som lidit af förutgående sjukdomsfall, hafva bland dem, för hvilka detta kunnat utrönas, 73,19 % tillhört de för första gången insjuknade, hvaremot de återstående utgjorts af recidiver. Under år 1878 uppgingo de förras antal till endast 59,7 %.

Afförde såsom varande *tillfrisknade*, *förbättrade*, *oförbättrade*, *obotlige* eller *döde* (Tab. 6) hafva blifvit 359, nemligen 178 män och 181 kvinnor eller 17,21 % af alla vårdade, eller i det närmaste lika med näst föregående år, för redovisningsåret utgörande något mer än *en* af *sex* vårdade.

Till *helsa återstälde* affördes 128, nemligen 54 män och 74 kvinnor, motsvarande 6,13 % af alla vårdade, 5,04 % af vårdade män, 7,29 % af vårdade kvinnor, och tillsammans motsvarande 35,6 % af de afförde. Under 1878 tillfrisknade 7,12 % af alla vårdade; förhållandet alltså något ofördelaktigare för redovisningsåret jemfördt med år 1878. Af de för ursinne vårdade hade tillfrisknat 15,4 %, och bland dem som vårdats för tungsinne 8,2 %. Föregående år beräknades motsvarande procenttal till 15 % och 11 %.

Om de tillfrisknades antal inom hvarje åldersperiod jemföres med alla inom samma period vårdade, finnes att största tillfriskningsprocenten tillhör, såsom föregående år, åldern under 20 år, nemligen med icke mindre än 58 %, dernäst kommer åldern 21—30 med 13,1 %, åldern 41—50 med 6,3 %, åldern 31—40 med 5,1 %, åldern 50—60 4,7 % o. s. v.

Bland hela antalet tillfrisknade hade 78 % vistats å anstalten ett år eller derunder, samt 59 % inkommit till anstalten inom första året från sjukdomens uppkomst.

Såsom *förbättrade* affördes 106 eller 5,08 % af alla vårdade och 29,52 % af alla afförde. Såsom *oförbättrade* och *obotlige* 33 eller 1,58 % af alla vårdade och 9,19 % af alla afförde.

Antalet *döde* under år 1879 utgjorde 92, nemligen 57 män och 35 kvinnor, motsvarande 4,41 % af alla vårdade. Under år 1878 afled 4,71 % af samtliga vårdade, hvadan alltså mortaliteten varit nära lika under nämnde 2:ne år. Af de aflidne hade 18 vid sin död vistats å hospital mer än 10 år och bland dessa 13 till och med mer än 20 år (Tab. 7).

Qvarliggande å samtliga hospital (Tab. 11) vid årets slut voro 1,727. Af dessa tillhörde 56 betalande första betalningsklassen, 263 andra betalningsklassen, 1,313 den tredje, hvaremot 95, mot 117 under år 1878, icke erlade någon afgift.

Af s. k. *kriminalpatienter* funnos å samtliga hospitalen vid redovisningsårets slut 120, nemligen 97 män och 23 kvinnor, tillsammans 6,95 % af alla befintlige sjuke, 10,86 % af befintlige män och 2,76 % af befintlige kvinnor. Det relativt största antalet vårdades i Malmö, Wexiö och Wisby. Vid 1878 års slut utgjorde antalet kriminalpatienter å samtliga hospitalen 108, alltså en ej ringa tillväxt under redovisningsåret. Beträffande arten af de brottsliga handlingar, hvilka af i fråga varande kriminalpatienter blifvit begångna, hänvisas till § 10 Bil. A, hvaraf visar sig att af dessa mordbrand varit talrikast förekommande, dernäst komma stöld, våld å främmande person, mord å främmande person o. s. v.

Bland de qvarliggande 1,727 räknades 51 % till lugne, 38 % till orolige och 11 % till våldsamme sjuke. Under år 1878 uppgick de lugnes antal till 55 %. Som snygge räknades 75 % och osnygge 25 %. Af de qvarliggande voro 37 öfver 70 år gamla och 31 20 år eller derunder; 389 hade varit intagne ett års tid eller derunder, 866 fem år eller längre.

Helsotillståndet med afseende på tillfälligt uppträdande kroppsliga sjukdomar (Tab. 15) bland de sinnessjuke kan äfven detta år i allmänhet anses såsom tillfredsställande. Inom samtliga hospital har vård lemnats för 372 sjukdomsfall — 178 män och 194 kvinnor — motsvarande ett sjukdomsfall på 5,6 vårdade, mot ett på 5,4 under nästföregående år. Katarr i tarmkanal, mage och luftrör, akut och kronisk lunginflammation samt rossjukdom hafva varit de vanligast förekommande sjukdomarne. Af infektionssjukdomar hafva endast 4 fall förekommit, nemligen 2 fall af mäsling, 1 af frossa och 1 af påssjuka. Tuberkelsjukdom har endast förekommit i 3 fall. Af blodträngning till hjernan, blödning i hjernan, inflammation i hjernan och dess hinnor hafva 13 fall förekommit; af inflammation i hjerta och hjertsäck samt organiskt hjertfel 6 fall o. s. v. De sjukdomar, som föranledt de flesta dödsfallen (Tab. 7) voro lung- och lungsäcksinflammation, inflammation i hjerna och dess hinnor, hjernblödning, lungsot o. s. v. Af sjelfmord förekommo 2 fall.

Beträffande de vårdades *stånd* och *yrke*, hvarom Tab. 13 lemna närmare upplysning, framgår att bland jordbrukande samhällsklasserna — jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare — förekommit inalles 819 sjukdomsfall, af hvilka 634 bland qvarliggande sjuke, 185 bland intagne, d. ä. 39,26 % af alla vårdade, 40,25 % af de vid årets början qvarliggande, 36,20 % af alla intagne. Af alla vårdade män tillhörde 41,08 % och af qvinnor 37,34 % nämnde klasser. Af tjenare och daglönare, icke tillhörande jordbruksklassen, hafva vårdats 261 — 67 män och 194 qvinnor — eller 26 % af de förra mot 74 % af de sednare, utvisande alltjemt samma missförhållanden mellan könen inom denna klass, som blifvit anmärkt under föregående år. Af fattighjon vårdades 210, hvaraf 86 män och 124 qvinnor. Studerande vid universitet och elementarläroverk vårdades till ett antal af 46, hvaraf 6 blifvit under året intagne, eller i det närmaste lika med föregående år, då inalles 45 hithörande personer å hospitalen vårdades.

Af samtliga 2,086 vårdade hafva *sjukdomsorsakerna* (Tab. 14) i 1,481 fall eller 70,99 % och bland de intagne (511) uti 377 fall eller 73,78 % kunnat utrönas. Af förstnämnde 1,481 vårdade uppgifvas dessa orsaker såsom moraliska i 581 fall eller 39 % af de vårdade; förhållandet mellan man och kvinna var fullkomligt enahanda med föregående år, eller 42:58. Särskildt visar sig detta missförhållande beträffande husliga bekymmer, hvilka förekommit som sjukdomsorsak hos 84 qvinnor mot endast 38 män. Religionsgrubbel uppgifves såsom sjukdomsorsak uti 131 fall eller nära 23 % af till ifrågavarande kategori hörande sjukdomsorsaker; kärleksgrubbel uppgifves såsom sjukdomsorsak uti 113 fall, eller fullkomligt lika med näst föregående år.

Af sensuella orsaker förekommer missbruk af spritdrycker uti 89 fall — 81 män och 8 qvinnor — eller högre än under nästföregående år, då denna sjukdomsorsak endast förekom i 66 fall. Ärftligt anlag kunde ådagaläggas hos 592 eller 39,97 % af de vårdade, och deribland direkt ärftligt anlag hos 424.

Rörande de vid årets slut befintliga (1,727) sjukas *boningsort* vid insjuknandet (Tab. 12) anmärkes att 71 % voro boende på landet och 29 % i stad; männens antal är öfvervägande från landsbygden, under det att för städerna qvinnorna äro talrikare. Vid jämförelse af förhållandet emellan antalet *gifta* och *ogifta* visar sig att 26 % voro eller varit gifta och att 74 % voro ogifta, eller ungefär enahanda förhållande som näst föregående år; af män tillhörde 24 % gifta eller enklingsståndet, hvaremot 76 % voro ogifta; af qvinnor voro 37 % gifta eller enkor och 63 % ogifta; häraf visar sig att det ogiftaståndet i högre grad disponerar för sinnessjukdom och att detta i något större mån gäller mannen än kvinnan.

Underhållsdagarnas antal för de under året vid samtliga hospital vårdade har uppgått till 597,224 eller till 25,968 utöfver antalet 1878; medelantalet dagligen vårdade under redovisningsåret uppgick, som ofvan nämnt är, till 1,636, mot 1,565 under år 1878.

Totalkostnaden för sjukvården (Tab. 16), med undantag af utgifterna för byggnader, reparationer och onera, uppgick till 752,077 kronor 68 öre eller till 97,758 kronor 41 öre högre än år 1878. Vid denna kostnadsfördelning på underhållsdagarne erhålles såsom totalmedelkostnad för *hvarje person för dag* 1 krona 25,93 öre och *för år* 459 kronor 64 öre, mot 1 krona 14,54 öre för dag och 418 kronor 7 öre för år under nästföregående år. Medelkostnaden för sjukvården för hvarje dag vid samtliga hospitalen har varit 2,060 kronor mot 1,793 kronor under 1878. Vid de särskilda hospitalen voro kostnaderna mycket olika. Lågst har medelkostnaden varit vid Nyköpings hospital, nemligen 88 öre; högst vid Hernösands med 1 krona 49 öre (om Lunds hospital icke tages i beräkning). *Utspisningskostnaden* för de sjuke å alla hospitalen utgjorde 274,213 kronor 42 öre eller i medeltal för *hvarje sjuk* för dag 45,91 öre och för år 167 kronor 57 öre, mot respektive 47,33 öre och kronor 172,75 under år 1878. *Läkemedelskostnaden* uppgick till 5,997 kronor 71 öre, eller för hvarje sjuk för dag 1 öre, mot 1,01 år 1878.

Antalet af de vid hospitalen anstälde tjenstemän (Tab. 17) har under året hufvudsakligast till följd af Lunds hospitals öppnande för sjukvården och Hernösands hospitals utvidgning blifvit väsendtligen ökad.

Hit hörande personal uppgick å samtliga hospitalen vid redovisningsårets slut till 217, mot 189 under nästföregående år. Då medeltalet vårdade sjuke per dag utgjorde 1,636, har hvar och en vaktbetjening haft att tillse i medeltal dagligen 9,24, mot 10,23 under år 1878.

2. Självård och undervisning.

Af hospitalspredikanternas afgifna berättelser rörande självård samt religions- och skolundervisning inhemtas följande:

Stockholms hospital. Allmän gudstjenst har förrättats hvarje sön- och helgdag och har bevistats af omkring 30 å 40 patienter, hälften män och hälften qvinnor, och hafva alla utan undantag med »stillhet, ordning och uppmärksamhet bevistat densamma och flere, såsom det velat synas, låtit Guds ords sanningar gå sig djupt till hjertat, så att man bör kunna ega förhoppning att dessa andaktsöfningar varit och skola med Guds hjälp blifva af nytta och välsignelse för patienterna». Religionssamtal hafva under det förflutna året nästan efter hvarje gudstjenst egt rum. Fyra allmänna kommunioner hafva under året hållits i hospitalets kyrksal, dervid ett antal af 45 patienter blifvit delaktiga af den heliga nattvarden.

Bokförrådet har under året blifvit ökad till 256 band, och begagnas boklån af patienterna med begärlighet. Undervisning i vanliga läroämnen har under året icke förekommit, enär dertill lämpliga personer saknats.

Upsala hospital. I högmessogudstjensten, som hålles hvarje sön- och helgdag i hospitalets kyrka, hafva 40 å 50 patienter deltagit. Vid de dagliga morgonbönerna, som hållas i samma sal, hafva omkring 30 patienter varit närvarande. Dessutom hafva på de särskilda sjukrummen morgon- och aftonbön förrättats af sjukvårdspersonalen. Nattvardsgång har under året hållits 4 gånger, och hafva deri tillsammans 55 patienter deltagit. I likhet med föregående år har predikanten 4 timmar i veckan under vintertiden och 2:ne timmar under sommaren med läsning och samtal öfver det lästa sysselsatt omkring 30 patienter.

Ur bokförrådet, som under året ökats med 20 band, hafva 117 boklån utgått till 55 patienter, af hvilka flere ganska flitigt sysselsatt sig med läsning. Skrifter af religiöst samt historiskt-biografiskt innehåll äro ännu alltid de mest eftersökta.

Nyköpings hospital. Den allmänna gudstjensten hvarje sön- och helgdag har bevistats af omkring 35 patienter. Morgon- och aftonböner hållas af betjeningen i de särskilda arbetsrummen. Allmän religionsundervisning har icke förekommit; deremot uppgifver predikanten, att han vid sina besök å hospitalet så mycket som möjligt sökt utforska patienternas andliga ståndpunkt samt varna och förmana der sådant varit af nöden. Den egentliga religionsundervisningen säger han sig hafva sökt göra »åskådlig och praktiskt tillämpande», samt med försigtighet vidrört de »känslöväckande» med den uttalade öfvertygelsen, att »faran för själssjukdomens förvärrande ligger här nära».

Boksamlingen har under året blifvit tillökad med 23 nummer, tillhörande historia och naturkunnighet, samt dessutom tidskrifterna »Arbetarens vän» och »Nordstjernen». Under året hafva utlånats 34 nummer.

Wadstena hospital. Högmessogudstjenst har hållits i hospitalets kyrka hvarje sön- och högtidsdag, och ottesång Juldagen. Högmessogudstjensten har i allmänhet räckt 1 $\frac{1}{4}$ timma och varit besökt af 40—60 patienter, hvilka utan nämnvärdt undantag derunder uppfört sig lugnt och stilla. Skriftermål och nattvardsgång hafva under året hållits 4 gånger, hvarvid tillsammans 50 patienter, 22 män och 28 qvinnor, undfått H. H. nattvard. Morgon och afton har gemensam bön förrättats å de särskilda afdelningarnas samlingsrum för de patienter, som med någon nytta för sig kunnat deri deltaga, äfven på de särskilda

sjukrummen har Guds ord och bön förelästs af betjeningen. »De mera medvetna-patienterna hafva synbarligen visat mycken benägenhet och åstundan att höra och läsa Guds ord, och många af dem synas derur hafva hemtat tröst och hugsvalelse, dock hafva de, som lida af religiöst svärmod, blott för kortare tid och ej ens då, med få undantag, synnerligen kunnat lugna sig med förtröstan på Guds ledning och hans ords sanning. Religionsundervisning har meddelats muntligen under samtal i anledning af patientens befintliga själstillstånd eller föregående lif. Några patienter hafva ådagalagt god insigt i den kristna läran, men hos de fleste är kunskapen ringa och förmörkad af sinnesoro, tvifvel eller missmod. Framsteg i kunskap har varit ringa, men i förtröstan, tillförsigt och mod hafva framsteg förmärkts synnerligen hos dem, som kommit till lugn sinnesförfattning och tillfrisknat.»

I hospitalets skola har undervisningen fortgått liksom föregående år 4 timmar i veckan och varit besökt af 18 manliga och 22 qvinliga patienter. Läroämnena hafva varit skrifning, räkning, svensk hystora och geografi. Framstegen hafva visat sig vara obetydliga.

Hospitalets boksamling utgjorde vid årets slut 717 band, hvaraf omkring 200 under året varit utlånta till patienterna. De böcker, hvilka rönt största efterfrågan, hafva varit religiösa, historiskt-geografiska samt svensk skönliteratur.

Vexjö hospital. Den allmänna gudstjensten har förrättats hvarje sön- och helgdag i hospitalets kyrksal och fortgått ungefär 1 $\frac{1}{4}$ timma samt bevistats af omkring 30 patienter, ungefär hälften af hvardera könet. För mera lugna patienter, hvilka icke kunnat deltaga i allmänna gudstjensten, har särskild gudstjenst hållits å de olika afdelningarna medelst föreläsande af predikotexter, böner och psalmer samt predikan ur någon välkänd postilla. Gemensam nattvardsgång har hållits 4 gånger om året, hvaruti 6 qvinliga patienter deltagit. Härförutom har enskild nattvardsgång meddelats åt en qvinlig patient. Gemensam bön hålles morgon och afton af betjeningen å de särskilda afdelningarna. Religions- och skolundervisningen ombesörjes af betjeningen ungefär 2 timmar i veckan å de olika afdelningarna för omkring 10 patienter af hvardera könet. Religionsundervisningen har bestått i föreläsning af något visst stycke samt lärjungens efterläsande af samma stycke jemte frågor och samtal med anledning af detsamma. Skolundervisningen har hufvudsakligen omfattat skrifning och räkning.

Boksamlingen utgjorde vid årets slut 274 band, hvaraf omkring 160 varit under året utlånta åt ungefär 60 sjuke.

Malmö hospital. Offentlig gudstjenst har förrättats hvarje sön- och helgdag samt passionspredikningar hållits Fredagar under Fastlagstiden. Häruti hafva enligt läkarens bepröfning deltagit omkring 10 å 12 män och 20 å 22 qvinnor. Allmän nattvardsgång har under året hållits 3 gånger, hvarvid tillsammans 69 patienter deltagit. Af detta antal har dock en del utgjorts af samma personer. Undervisning har i likhet med föregående år meddelats 3 å 4 timmar i veckan å de särskilda afdelningarna. Predikanten erinrade, att de sjuke gerna deltagit såväl i de offentliga gudstjensterna, liksom de äfven med längtan och begärlighet omfattat hvarje tillfälle till uppbyggelse, såsom vid enskilda samtal vid kristendomsförhör o. s. v. och framhåller predikanten vidare att »detta deras omfattande af och längtan efter det religiösa torde kunna förklaras deraf, att människans medfödda religiösa anlag och behof icke kunna utslockna, fastän redan en stor rubbning i själens förmögenheter har inträdt. Och förhåller det sig så, så bör ej heller någon sjuk, som känner längtan efter religiös uppbyggelse, vara i saknad deraf, och det så mycket mindre, som det egentligen är religionen, hvilken i högre mening kan sägas verka lugnande på de sjuke, den som kan gifva dem lugn, tröst och hopp, och vända deras uppmärksamhet från de många ämnen för deras oro och bekymmer till Honom, som allena förmår ingjuta frid äfven i det fridlösaste och oroligaste hjerta.»

Förutom undervisningen hafva äfven de lugna sjuke sysselsatt sig med läsning i böcker, utlånta från hospitalets boksamling. Antalet utlånta böcker åt sjuke, som begagna sig deraf, finnes icke i rapporten upptaget.

Göteborgs hospital. Allmän gudstjänst har med ett undantag förrättats alla sön- och helgdagar, hvarförutom 4 passionspredikningar hållits. Medeltalet af kyrkobesökande patienter uppgifves till 55, hvaraf 32 män och 23 kvinnor. Nattvardsgång har under året hållits 4 gånger och har 11 patienter deruti deltagit. Beträffande religionens inflytande »så har ordet och bönen åtminstone för tillfället lugnat en del oroliga och sorgbundna sinnen och i allmänhet gjort de sjuka mera undergifna sin alltid beklagansvärda och ofta tryckta ställning.» Religionsundervisningen har af predikanten i likhet med föregående år blifvit meddelad. Af annan undervisning har endast skrifning förekommit.

Boksamlingen uppgår till 360 band, hvaraf de sjuke uppgifvas flitigt begagna sig.

Hernösands hospital. Allmän gudstjänst har i likhet med föregående år hållits hvarje sön- och helgdag och varit besökt i medeltal af några och 30 patienter. Från och med Oktober månad har morgonbön hållits. »Som det alltid har förefallit mycket betänkligt, enligt predikantens förmenande, att här hålla regelbundna nattvardsgångar och som det är tillfälle för betjeningen att få begagna sig af detta nådemedel i stadens kyrka, så har icke någon nattvardsgång hållits under detta år, synnerligast emedan ingen verklig och sann längtan derefter försports.» Gemensamma läsöfningar hafva under året fortgått 1 timma 2 gånger i veckan och hafva dervid begagnats omväxlande Nya testamentet och Berlins naturlära, samt under fastlagstiden passionshistorien. Predikanten erinrar om att »enskilda samtal icke kunna mycket uträtta äfven om åtskilliga önska sådana.» Bokförrådet anlitas fortfarande flitigt såväl af patienter som betjening.

3. Byggnader, jordområden m. m.

Stockholm. Några andra nybyggnader hafva ej under året blifvit uppförda än tvenne skuggtempel å andra afdelningens promenadgårdar, deremot hafva en del reparationer medelst oljemålning, golfvens omläggning såväl inom sjukafdelningarna som boställsvåningarna blifvit verkställda.

Uppsala. Af under året verkställda reparationer förekomma bland annat att taket öfver 4:de afdelningens vind å stora hospitalet blifvit täckt med jernplåt, att trottoaren å cellafdelningens gård inom mansafdelningen blifvit omlagd med cementstrykning, att nytt dubbelt golf med cementstrykning blifvit inlagdt i badrummet å 10:de afdelningen m. m. Af nybyggnader har endast förekommit ett mindre uthus att användas till afträde åt boställsinnehafvare och ekonomibetjening. Af det under byggnad varande nya hospitalet voro vid årets slut afdelningarne N:o 1 och 2 uppmurade och under tak.

Nyköping. Till förbättring och utvidgning af badinrättningen har plan till påbyggnad och tillbyggnad af den gamla badlokalen blifvit under året uppgjord, granskad och godkänd; badlokalen kommer genom särskild gång att förenas med hospitalsbyggnaden, hvaruti äfven åtskilliga förändringar enligt samma plan skola vidtagas. Förberedande arbeten för grunden å tillbyggnaden hafva äfvenledes under året blifvit vidtagna. Parkanläggningen, hvarpå arbetats i 4 år, var vid årets slut med undantag af några smärre trädplanteringar fullbordad.

Vadstena. Utmed lugna mansafdelningens södra sida har rännsten af kalkstensplattor blifvit lagd.

Vexjö. Under året hafva uppförts 2 nya afträdeshus; 2 soltak å cellafdelningens promenadgårdar, 1620 fot nytt plank och 160 fot nytt staket blifvit uppsatta samt 107 fot plank blifvit omflyttade. I öfrigt hafva taken blifvit omtäckta å öfverläkarens bostad, å förrådshuset, brygghuset samt 2:ne vedbodur; nya kakelugnar hafva blifvit uppsatta i öfverläkarens och sysslomannens bostäder.

Malmö. Ingen nybyggnad endast nödiga reparationer hafva under året blifvit verkställda. I öfra våningen af stora byggnaden för mansafdelningen hafva tvenne öfver hvarandra belägna sofrum blifvit delvis förvandlade till nio i två våningar liggande isoleringsrum, hvarigenom en väl behöflig tillökning i

dessas antal vunnits. Portvaktens och uppsyningsmannens förra boningsrum hafva i stället blifvit inredda till rofrum för 17 lugna sjuke, under det att uppsyningsmannen för sin räkning erhållit den förra kontors-lokalen, och kontoret blifvit flyttadt till öfverläkarens numera af honom obegagnade boställshus, der bostad blifvit anordnad åt sysslomannen och biträdande läkaren.

Lund. Paviljongerna 1 och 2 fullbordades under året fullständigt såväl in- som utvändigt. Paviljongen 4 kompletterades, så att dess tvättinrättning, ångpannerum, kök m. m. förseddes med nödige maskiner och apparater. Stallbyggnaden putsades ut- och invändigt och försattes i fullt färdigt skick. Vattentornet och maskinhuset med vidliggande filterbassin fullbordades till alla delar. Hela hospitalsområdet med undantag af den delen af detsamma, som begränsas af Höje å, försågs med ett starkt, rödmåladt stängsel. Likaledes fullbordades stängseln emellan alla paviljongerna i stora hospitalskomplexen. Flera väganläggningar och betydande planeringar och planteringar hafva inom hospitalsområdet blifvit utförda. Öfver 22,000 träd och buskar hafva under året blifvit utplanterade och hafva tillsammans med de under föregående år utsatta, nära 37,000 träd och buskar blifvit inalles planterade.

Göteborg. Någon nybyggnad, betydligare reparation eller viktigare förändring inom hospitalet har under året icke förekommit.

Å jordområdet hafva de under föregående åren påbörjade och fortgående arbeten, för att efter fastställd plan förändra detta område till en vacker park, blifvit fortsatta. I sådant ändamål har å skogsslutningen på norra sidan den del af marken, som förra året blef uppbruten och uppgräfd, efter föregående gödsling blifvit putsad och besädd med gräsfrö; vidare har en dam med afloppsror till det stora floddiket blifvit uppgräfd, för att uppsamla och afleda vattnet från en utom området belägen sidländ trakt. Å södra sidan har den mark, som ofvan och nedanför boställshuset under förra året upptogs och planlades, blifvit gräsbesädd och planterad med löf och barrträd. Fyllnadsarbetet af fördjupningen emellan nämnde hus och hospitalet är i det närmaste fullbordadt och uppgräfningen af det stora floddiket i sydöstra hörnet har blifvit fortsatt.

Hernösand. Den äldre hospitalsbyggnaden, hvilken, enligt hvad redan i föregående berättelse blifvit omnämndt, utgör midtelpartiet till det nya hospitalshuset, omtäcktes under året med jernplåt, hvilken målades. Husets yttre façader skrapades, vattrefvos och omputsades samt affärgades i likhet med flygelbyggnaderna.

Den äldsta byggnaden å hospitalet, som förut inrymde cellafdelningarna för patienter af båda könen samt bostad för hospitalets syssloman, har sedan patienterna blifvit inflyttade i nya hospitalsbyggnaden, blifvit inredd till bostäder åt hospitalets öfverläkare och biträdande läkare samt syssloman.

De gamla vedbodarna hafva blifvit förflyttade till annan lämplig plats samt utvidgade. Vid hospitalsområdets södra strandgränd uppfördes en s. k. vedluta, afsedd att inrymma osågad ved.

Det utvidgade hospitalsområdet förseddes under året rundtomkring med fullständigt stängsel. Den gamla portvaktstugan flyttades till den linie i norr, der den till hospitalet förande väg skär hospitalets område.

Inom hospitalsområdet hafva betydliga dräneringsarbeten blifvit utförda för anläggandet af planterings och trädgårdsland. Platsen söder om det nya, ofvannämnda boningshuset, hvilken förut upptogs af cellgårdar, har blifvit förvandlad till öppen mark med gräsmattor och planteringar. Likaledes hafva framför centralbyggnaden gräsmattor och blomsterplanteringar blifvit anordnade. De sjukens promenadgårdar hafva äfven blifvit försedda med gräsmattor och platerade träd.

Rörande nybyggnaden se nedan bil. E.

Af de sammanlagda belopp, utgörande 2,290,000 kronor, som blifvit beviljade för åren 1874—1879 till *nya hospitalsbyggnader*, hafva vid 1879 års utgång blifvit använda 2,237,731 kronor 43 öre, nemligen för nybyggnader i Hernösand 425,580 kronor 49 öre, i Upsala 77,427 kronor 55 öre ¹⁾, i Stockholm 55,673 kr. 12 öre, för utvidgning af Wexiö hospital 91,033 kr. 92 öre och för nybyggnaden vid Lunds hospital 1,520,792 kr. 83 öre. Deraf hafva under år 1879 utgifvits för nybyggnader vid Hernösands hospital 116,827 kr. 25 öre och vid Lunds hospital 235,675 kr. 43 öre. För arkitektbiträden och inspektionsarvoden, ritningar och resekostnadsersättningar m. m. hafva under nämnda sex år utgifvits tillsammans 67,223 kr. 52 öre, hvaraf belöper sig på år 1879 en summa af 3,000 kr.

De utgifter som för öfrigt utgått för byggnader, reparationer och förändringar vid samtliga hospitalen, uppgå till ett sammanlagdt belopp af 76,521 kr. 23 öre. De olika belopp som häraf komma på hvarje hospital inhemtas af bil. C. Hela ifrågavarande utgiftssumma utgjorde för år 1878: 64,170 kr. 9 öre, för år 1877: 60,062 kr. 28 öre och för år 1876: 83,038 kr. 27 öre.

4. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af *beklädnadspersedlar, linne och sängkläder* vid samtliga hospitalen har under redovisningsåret uppgått till 74,046 kr. 28 öre. Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade sjuke (1,636), visar sig att hvarje hela året upptagen sjukplats med afseende på dessa effekter i medeltal kostat 45 kr. 26 öre. Under år 1878 uppgick denna kostnad till 32 kr. 74 öre, och under år 1877 till 30 kr. 73 öre.

Utgifterna för inköp och underhåll af *möbler, sängar, serviser och öfriga inventarier* hafva uppgått till 65,601 kr. 41 öre eller i medeltal för hvarje året om upptagen sjukplats 40 kr. 9 öre, mot 32 kronor 17 öre under år 1878.

De högre kostnaderna för redovisningsåret äro beroende af inventarie- och beklädnadsinköp för Lunds hospital.

5. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning hafva under år 1879 uppgått till 71,370 kr. 22 öre, under det att kostnaden härför under föregående år belöpte sig på 71,224 kr. 78 öre. Hvarje under redovisningsåret upptagen sjukplats har således med afseende å uppvärmning och lyshållning medfört en medelkostnad af 43 kronor 62 öre, mot 45 kronor 51 öre under år 1878.

6. Mathållning och utspisning.

I likhet med föregående år har mathållningen äfven under detta år egt rum genom entreprenad å hvarje dagportion vid Vadstena, Vexiö och Visby hospital, men medelst egen hushållning, på det sätt att

¹⁾ Häruti ingå icke de medel, hvilka genom Öfver-Intendentsembetet blifvit utbetalda för nya hospitalsbyggnaden.

de artiklar, som ingå uti utspisningen, uppköpas genom entreprenad och tillredas af egen betjening vid öfrige hospital, äfven det nytillkomna Lunds hospital deri inberäknadt. Hela utspisningskostnaden för året (tab. 16) har, enligt hvad ofvan redan blifvit nämndt, uppgått till 274,213 kronor 42 öre, hvilket belopp, fördeladt på underhållsdagarnas antal, visar en medelkostnad af utspisningen för hvarje sjuk och dag af 45,91 öre och för år af 167 kronor 57 öre. I likhet med föregående år ställa sig dagportionerna mycket olika vid särskilda hospital, såsom närmare framgår af tabellen. Under år 1878 uppgick medelkostnaden af utspisningen för hvarje sjuk och dag till 47,33 öre och för år till 172 kronor 75 öre, utvisande för redovisningsåret en minskning mot föregående år för dag af 1,42 öre och för år af 5 kronor 18 öre.

7. De sjukes sysselsättning.

Beredandet af lämplig kroppslig sysselsättning såsom af synnerlig vikt ej mindre för de sjukes behandling, än ock för den ekonomiska fördel som hospitalen derigenom beredas, utgör alltjemt en angelägenhet för öfverstyrelsens och läkarnes bemödanden. Vid hospitalen i Malmö och Visby saknas emellertid tillfälle till arbete i fria luften. Vid Vadstena, Göteborg och Vexjö är tillfälle dertill nog inskränkt. Vid Hernösands hospital har tillgång dertill blifvit beredd genom det inköpta jordområdet och vid Upsala, Nyköpings och Stockholms hospital genom arbete dels i trädgårds- dels i parkanläggningar.

För verkställda arbeten, beträffande jordbruk, trädgårdsskötsel, slöjder, handverk o. s. v., lemna öfverläkarnes berättelser noggranna uppgifter, ur hvilka såsom bevis i hvad mån de sjuke kunna sysselsättas här må anföras, att vid *Stockholms* hospital förrättats 23,899 dagsverken, af hvilka 10,946 för män och 12,953 för kvinnor; vid *Upsala* 24,913 dagsverken, hvaraf 11,979 inom mansafdelningen och 12,934 inom kvinnoafdelningen. Medeltalet af patienter som dagligen varit sysselsatta har utgjort 39 män och 42 kvinnor utaf en medelpersonal af dagligen vårdade som uppgått till 180 sjuke eller i medeltal 45 % af hela sjukantalet. Antalet arbetsföra vid *Nyköpings* hospital uppgick i medeltal till 18 män och 24 kvinnor. Vid *Vadstena* hospital har antalet arbetsföra kvinnor varierat mellan 60 à 70 och antalet män mellan 70—80 pr dag. De af dem verkställda dagsverken uppgingo tillsammans till 28,327 hvaraf 18,945 af män och 9,382 af kvinnor. Vid *Vexjö* hospital hafva i medeltal 30 manliga och 32 qvinliga patienter under året kunnat sysselsättas med arbete och hafva af dessa inalles verkstälts 18,150 dagsverken hvaraf 8,550 af män och 9,600 af kvinnor. Vid *Malmö* hospital hafva ungefär 60 patienter af hvardera könet visat sig arbetsföra och hafva af dessa inalles blifvit verkställda 10,377 dagsverken hvaraf 6,122 af män och 4,255 af kvinnor. Vid *Lunds* hospital, der sysselsättningen utomhus bestått i gräfning, rensning från ogräs o. s. v. samt inomhus för män af halmflätning och till någon ringa del af handverk samt för kvinnorna i sömnad och strumpstickning, hafva antalet dagsverken under tiden från hospitalets öppnande den 1 Juli och till årets slut uppgått till inalles 3,689 hvaraf 1,775 af män och 1,914 af kvinnor. Vid *Göteborgs* hospital hafva i medeltal 48 män samt 35 kvinnor kunnat sysselsättas med ett antal dagsverken uppgående tillsammans till 16,850. Af de manliga bestodo 3,788 i jordarbeten, 1,300 i verkstadsarbeten o. s. v.; af de qvinliga utgjordes öfver hälften eller 3,428 af till kvinnoslöjd hörande arbeten. Vid *Hernösands* hospital uppgingo samtliga dagsverkens antal till 15,333 och hafva der i medeltal dagligen deltagit 50 sjuke, nemligen 27 män och 23 kvinnor. Hela antalet arbetande sjuke har deremot utgjort 98, hvaraf 52 män och 46 kvinnor.

8. Utrymme.

I likhet med föregående år har äfven under redovisningsåret utrymmet å hospitalen varit strängt anlitadt, enligt hvad öfver hufvud taget framgår af jemförelsen mellan å hospitalen tillgängliga platser (Tab. 1 kol. 2 och Tab. 16 kol. 2) och medeltalet sjuke för dag (Tab. 16 kol. 4). Till följd häraf hafva äfven under detta år flera inträdessökande till men för de sjukas behandling måst lång tid vänta på inträde. Vid årets slut afvaktade ännu 54 personer tillåtelse till inträde å hospitalen. Antalet af ansökningshandlingar rörande inträde å hospital, — hvilka enligt 9 § mom. 1 af nådiga stadgan den 5 Mars 1858 det åligger vederbörande direktioner, att då alla platser inom respektive hospital äro upptagna, insända till öfverstyrelsen, som då hänvisar de sökande till annat hospital, der plats för tillfället eller i närmaste framtid anses kunna beredas — har under redovisningsåret uppgått till inalles 110, således något mindre än föregående år, då detta antal uppgick ända till 180.

9. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll 1879.

Bil. B och C af denna berättelse innehålla en redogörelse för hospitalsunderhållets inkomster och utgifter under år 1879, och innefattar Bil. D ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.

Dr Billbergs vård- och kuranstalt för nerv- och sinnessjuka i Stockholm.

Å denna sjukvårdsanstalt hafva inalles 16 med sinnessjukdom behäftade personer varit intagne, nemligen 11 män och 5 kvinnor. Af dessa vore 6 män och 3 kvinnor qvarliggande från 1878 och 5 män och 2 kvinnor under året intagna. Af de vårdade utskrefvos 4 män och 3 kvinnor såsom tillfrisknade, 2 män och 1 kvinna såsom förbättrade samt 2 män och 1 kvinna såsom oförbättrade eller obotliga. En af de vårdade afled, så att inalles 14, nemligen 9 män och 5 kvinnor eller 87,5 procent affördes och 2 qvarlågo till 1880. Vistelsetiden inom anstalten utgjorde för 1 sjuk 11 månader, 1 sjuk 8 månader, 1 sjuk 5 månader samt 1 sjuk 4 månader och 10 sjuka tre månader och derunder. Af de intagne befunnos en sjuk i åldern mellan 21—30, 2 mellan 31—40, 2 mellan 41—50 samt en mellan 51—60 år. Beträffande sjukdomens bestånd före intagningen så hade alla 6 blifvit intagna inom 3 månader från insjuknandet och af dessa voro 5 insjuknade för första gången och en efter tvenne föregående recidiv. Bland de vårdade ledo 6 af *ursinne*, 6 af *tungsinne*, 1 af *vansinne*, 2 af *svagsinhet* samt 1 af *allmän förlamning*.

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1879 hafva till hospitalens öfverläkare blifvit öfverlemnade 1,000 kr. för att efter deras pröfning utdelas åt behöfvande tillfrisknade, då de utskrifvas från hospitalen. Af detta belopp hafva 80 konvalescenter erhållit understöd. Dessutom har åt en behöfvande på särskild begäran tilldelats 20 kr. Under sin 18-åriga verksamhet har föreningen utdelat ett sammanlagdt belopp af 13,793 kr. Behållningen

till år 1880 utgjorde 24,396 kr. 77 öre. Under året har föreningen fått emottaga af sin ledamot Med. Doktorn m. m. A. F. Regnell den betydande gåfvan af 1,000 kr. och med detta belopp ökat sina tillgångar.

Medicinalstyrelsen framhärdar med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormächtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

Underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåter

N. J. BERLIN.

O. F. HALLIN.

EDW. EDHOLM.

FR. BJÖRNSTRÖM.

D. M. PONTIN.

Stockholm den 27 December 1880.

A. J. Bruzelius.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukas behandling under år 1879.

§ 1.

Öfversigt öfver *antalet vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1879.

Tab. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
	Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	Qvarliggande sjuke från år 1878.			Intagne under år 1879.			Summa vårdade under år 1879.			Afförde under år 1879.			Qvarliggande till år 1880.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	260	138	119	257	25	20	45	163	139	302	26	26	52	137	113	250
Upsala	185	75	93	168	25	45	70	100	138	238	22	33	55	78	105	183
Nyköpings	70	33	35	68	9	13	22	42	48	90	8	15	23	34	33	67
Wadstena	360	171	184	355	26	15	41	197	199	396	25	15	40	172	184	356
Wexiö	220	110	108	218	20	11	31	130	119	249	15	14	29	115	105	220
Wisby	30	15	15	30	—	2	2	15	17	32	1	3	4	14	14	28
Malmö	175	92	82	174	14	21	35	106	103	209	18	25	43	88	78	166
Lunds	—	—	—	—	82	64	146	82	64	146	9	12	21	73	52	125
Göteborgs	170	85	84	169	37	26	63	122	110	232	36	24	60	86	86	172
Hernösands	139	73	63	136	41	15	56	114	78	192	18	14	32	96	64	160
Summa	1,609	792	783	1,575	279	232	511	1,071	1,015	2,086	178	181	359	893	834	1,727

1. *Antalet af befintliga sjukplatser vid årets början.*

Redogörelsen för 1878 upptager de vid samma års slut befintliga sjukplatsernas antal till 1,609. Under fortsättningen af 1879 upprättades å Hernösands hospital 82 nya platser, hvarjemte under sommaren å det nybyggda hospitalet i Lund fyra paviljonger med tillsammans 150 platser öppnades till mottagning af sjuke, till följd hvaraf sjukplatsernas antal vid 1879 års slut uppgick till 1,841.

2. *Qvarliggande sjuke från år 1878.*

Vid redovisningsårets början funnos å samtliga anstalter 1,575. Af dessa voro 792 män och 783 qvinnor; 50,29 % af de förre och 49,71 % af de senare. Från 1877 till 1878 qvarlågo 1,526.

3. *Intagne under år 1879.*

Antalet intagne har varit 511, nemligen 279 män och 232 qvinnor; 54,79 % af de förre, 45,21 % af de senare. Under 1878 intogos 383, således 128 färre än under 1879. De under 1879 intagne utgjorde 24,50 % af de under samma år vårdade; under 1878, 20,06 %.

¹⁾ Dessutom en man intagen till observation å Stockholms hospital, utan bestämd form af sinnessjukdom, som qvarligger till 1880, men ej upptages i denna eller följande tabeller.

4. *Antalet vårdade under år 1879.*

Detta antal har varit 2,086, nemligen 1,071 män, 1,015 kvinnor; 51,34 % af de förre, 48,66 % af de senare. Under år 1878 vårdades 1,909, således 177 färre än under redovisningsåret.

5. *Afförde under år 1879.*

Afförde (friska, förbättrade, oförbättrade eller döda) hafva blifvit 359; 178 män, 181 kvinnor; resp. 49,58 % och 50,42 %. Af alla vårdade hafva 17,21 % blifvit afförde. Under 1878 affördes 334, d. v. s. 17,49 % af de under detta år vårdade. Jemförelsen mellan intagne och afförde utvisar att under redovisningsåret blefvo 152 flere intagne än afförde. Under 1878 blefvo 49 flere intagne än afförde.

6. *Qvarliggande till år 1880.*

Dessas antal är 1,727. Från 1878 till 1879 qvarlägo 1,575. För 1879 har således antalet qvarliggande ökat med 152. Af de till 1880 qvarliggande voro 893 män, 834 kvinnor; respektive 51,71 % och 48,29 %.

Bland de vid redovisningsårets slut vårdade tillhörde 56 första betalningsklassen, 1,671 de öfriga klasserna.

§ 2.

Öfversigt öfver sjukdomsformerna, hvilka förekommit bland vårdade å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1879.

Tab. 2.

1.	2.			3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.		
	Ursinne, <i>Mania.</i>			Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Vansinne, <i>Ecnolia.</i>			Förtryckthet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>			Fånighet, <i>Idiotia.</i>			Allmän förlamning, <i>Paralysis generalis.</i>			Fallandesot, <i>Epilepsia.</i>		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	68	59	127	39	53	92	31	13	44	10	7	17	4	6	10	2	—	2	6	—	6	3	1	4
Upsala	25	41	66	15	38	53	23	13	36	22	28	50	9	15	24	1	2	3	5	1	6	—	—	—
Nyköpings	8	13	21	4	13	17	5	2	7	12	10	22	5	4	9	5	3	8	1	—	1	2	3	5
Wadstena	39	53	92	32	31	63	37	30	67	8	15	23	53	36	89	15	26	41	2	—	2	11	8	19
Wexiö	36	43	79	32	22	54	26	11	37	10	14	24	17	25	42	2	—	2	—	—	—	7	4	11
Wisby	6	7	13	4	10	14	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3
Malmö	5	8	13	5	6	11	45	50	95	23	31	54	17	7	24	6	1	7	2	—	2	3	—	3
Lunds	7	6	13	7	6	13	45	31	76	18	16	34	4	5	9	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Göteborgs	41	44	85	29	35	64	17	10	27	12	11	23	8	7	15	1	1	2	4	—	4	10	2	12
Hernösands	21	16	37	12	9	21	13	9	22	21	18	39	36	22	58	1	2	3	1	—	1	9	2	11
Summa	256	290	546	179	223	402	243	169	412	137	150	287	153	127	280	33	35	68	22	1	23	48	20	68

2,086

1. *Ursinne.* Behäftade med denna sjukdomsform hafva 546 blifvit vårdade, nemligen 256 män och 290 kvinnor; respektive 46,89 % och 53,11 %. I förhållande till *alla* vårdade utgöra de 26,17 % och 23,90 % af vårdade män, 28,57 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1878 voro 27,71 %; 24,64 %; 30,86 %, utvisande att fortfarande såväl något mer än en fjerdedel af alla vårdade lida af ursinne, som ock att kvinnornas antal är högre än männens. Äfven under detta redovisningsåret har antalet för ursinne vårdade i förhållande till öfrige vårdade varit högst å anstalterna i Stockholm, Göteborg och Wexiö, respektive 42,05 %, 36,64 % och 31,73 %, då Wisby icke tages med i beräkning.

2. *Tungsinne.* Antalet vårdade är 402, nemligen 179 män, 223 kvinnor, respektive 44,53 % och 55,47 %. Af *alla* vårdade utgöra de af tungsinne sjuke 19,27 %; 16,71 % af vårdade män, 21,97 % af vårdade kvinnor.

Erfarenheten under detta liksom från föregående år utvisar att omkring en femtedel af alla vårdade lida af tungsinne. Summan af vårdade för ursinne och tungsinne utgör 948 eller 45,44 % af alla vårdade; 40,62 % af vårdade män, 50,54 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1878 voro 48,30 %; 42,96 %; 53,76 %.

3. *Vansinne.* Härunder äro uppförde 412; 243 män, 169 kvinnor, respektive 58,96 % och 41,04 %; 19,76 % af *alla* vårdade; 22,69 % af vårdade män, 16,65 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1878 voro 16,55 %; 19,98 %; 13,04 %.

4. *Förryckthet.* Af 287 vårdade voro 137 män, 150 kvinnor; respektive 47,74 % och 52,26 %. Af *alla* vårdade 13,76 %; af vårdade män 12,79 %, af vårdade kvinnor 14,78 %. Motsvarande tal för 1878 voro 12,89 %; 12,01 %; 13,78 %.

5. *Svagsinnet.* Vårdade 280; 153 män, 127 kvinnor, respektive 54,64 % och 45,36 %. Af *alla* vårdade 13,42 %; af vårdade män 14,29 %, af vårdade kvinnor 12,53 %.

6. *Fånighet.* Vårdade 68; 33 af manligt, 35 af qvinligt kön. Af *alla* vårdade utgöra de fånige 3,26 %; af vårdade män 3,08 %, af vårdade kvinnor 3,45 %.

7. *Allmän förlamning.* Vårdade 23; 22 män, 1 kvinna. Af *alla* vårdade 1,10 %; af vårdade män 2,05 %, af vårdade kvinnor 0,10 %. Motsvarande tal för 1878 voro 1,20 %; 2,07 %; 0,32 %.

8. *Fallandesot.* Vårdade 68; 48 män, 20 kvinnor; respektive 70,59 % och 29,41 %. Under 1878 vårdades 62. Af *alla* vårdade under 1879, 3,26 %; 4,48 % af vårdade män, 1,97 % af vårdade kvinnor; under 1878, 3,25 % af *alla* vårdade.

Sålunda hafva af *alla* vårdade 26,17 % lidit af ursinne; 19,27 % tungsinne; 19,76 % vansinne; 13,76 % förryckthet; 13,42 % svagsinnet: 3,26 % fånighet; 1,10 % allmän förlamning; 3,26 % fallandesot.

Öfversigt öfver komplikationer med sinnessjukdom, hvilka bland fallandesotssjuka förekommit under år 1879.

Tab. 3.

1.	2.			3.	4.	5.	6.				
	Vårdade under år 1879.			K o m p l i k a t i o n e r.							
				Ursinne.		Tungsinne.		Svagsinnet.		Fånighet.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms.....	3	1	4	3	1	—	—	—	—	—	—
Upsala.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyköpings.....	2	3	5	1	2	—	—	—	1	1	—
Wadstena.....	11	8	19	2	1	—	—	4	2	5	5
Wexiö.....	7	4	11	6	3	1	—	—	1	—	—
Wisby.....	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—
Malmö.....	3	—	3	2	—	—	—	—	—	1	—
Lunds.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs.....	10	2	12	9	2	—	—	—	—	1	—
Hernösands.....	9	2	11	5	1	—	—	2	—	2	1
Summa	48	20	68	31	10	1	—	6	4	10	6

Af de för fallandesot vårdade hafva således 60,29 % tillika lidit af ursinne, 1,47 % af tungsinne, 14,71 % af svagsinnet och 23,53 % varit fånige.

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnes-

Tab. 4.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.												
Sjukdomsform.	A n s t a l t.											Årstid för insjuknandet.																								
	Stockholms.	Upsala.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lunds.	Göteborgs.	Hernösands.	Summa intagne.	Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Oktobr.												
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m.	qv.	S.a.																						
Ursinne. <i>Mania</i>	9	9	10	19	5	7	9	6	9	4	—	1	—	7	6	21	12	9	6	80	69	149	10	8	9	8	8	14	15	11	8	4	9	9	36	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	6	8	6	18	2	6	10	7	7	4	—	2	2	4	7	6	7	12	4	1	51	68	119	8	3	7	7	6	6	7	6	8	4	8	12	37
Vansinne. <i>Ecnolia</i>	5	2	4	5	1	—	3	1	1	1	—	5	10	45	31	4	2	6	4	74	56	130	2	4	1	5	1	3	48	11	6	7	5	12	25	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	2	—	3	2	1	—	—	—	1	1	—	1	2	18	16	—	—	8	2	34	23	57	—	1	1	—	—	—	12	3	5	2	6	7	20	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	1	1	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	4	4	5	—	8	1	16	12	28	—	—	1	1	—	—	3	—	2	2	2	2	15	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	2	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	1	—	3	—	1	—	12	—	12	1	—	—	—	1	1	—	2	1	—	—	1	—	5
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	2	—	—	—	2	—	4	—	10	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	
Summa	25	20	25	45	9	13	20	15	20	11	—	2	14	21	82	64	37	26	41	15	279	232	511	21	16	19	22	16	23	87	32	29	19	31	42	154

Förhållandet mellan de intagne och de vårdade (se Tab. 1) vid hvarje anstalt utvisar omsättningens storlek och uttryckes med följande procenttal:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösands.
14,90 %.	29,41 %.	24,44 %.	10,35 %.	12,45 %.	6,25 %.	16,75 %.	100,00 %.	27,16 %.	29,17 %.

Häraf synes att omsättningen varit trögast vid Wisby, dernäst vid Wadstena och lifligast vid Upsala och Hernösands hospital, då Lunds hospital ej toges med i beräkning.

1. *Sjukdomsformerna.* a) *Ursinne.* Af de 149 med denna form intagne voro 80 män, 69 kvinnor; 29,16 % af *alla* intagne; 28,67 % af intagne män, 29,74 % af intagna kvinnor. Motsvarande tal för 1878 voro 42,82 %; 38,02 % och 47,64 %. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagne sjuke med ursinne och *alla* intagne följande:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösands.
40,00 %.	41,43 %.	54,55 %.	36,59 %.	41,94 %.	0,00 %.	2,86 %.	8,90 %.	52,38 %.	26,79 %.

b) *Tungsinne.* Intagne 119, nemligen 51 män, 68 kvinnor. Af *alla* intagna utgöra dessa 23,29 %; 18,28 % af intagne män, 29,31 % af intagna kvinnor. Motsvarande tal för 1878 voro 28,20 %; 24,48 %; 31,94 %. Förhållandet mellan intagne sjuke med tungsinne och *alla* intagne vid de särskilda anstalterna har varit:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösands.
31,11 %.	34,29 %.	36,36 %.	41,46 %.	35,48 %.	100,00 %.	17,14 %.	8,90 %.	30,16 %.	8,93 %.

Af ursinne och tungsinne sjuke hafva således tillsammans blifvit intagne 268, d. a. 52,45 % af *alla* intagne. Motsvarande tal för 1878 var 71,02 %.

c) *Vansinne.* Af 130 intagne voro 74 män, 56 kvinnor; 25,44 % af *alla* intagne; 26,52 % af intagne män; 24,14 % af intagna kvinnor. Motsvarande tal för 1878 voro: 16,19 %; 19,79 %; 12,57 %.

d) *Förryckthet.* 57 intagne; 11,15 % af *alla* intagne; 12,19 % af intagne män; 9,91 % af intagna kvinnor.

26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.														
Ålder vid intagningen.							Sjukdomens bestånd före intagningen.								Antal förutgående anfall.																			
Öfver 70 år.							Under 3 månader.		3-12 månader.		1-2 år.		2-3.		3-4.		4-5.		Öfver 5 år.		Okändt.		Inlet.		Elt.		Tvä.		Tve.		Fyra eller deröfver.		Okändt.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
7	6	23	23	23	14	16	12	7	10	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	4	17	6	9	25	9	16	6	14	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	3	15	17	31	16	15	8	6	8	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	9	5	9	9	8	5	5	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	—	5	2	8	3	2	3	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	—	3	—	3	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	15	73	54	87	67	55	45	28	36	16	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
45	62	54	57	36	26	27	15	15	8	9	7	78	53	15	4	186	147	27	24	15	13	9	6	20	8	22	34	—	—	—	—	—		

5. *Antalet förutgånga anfall, före intagningen, af sinnessjukdom.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 455 bland de 511 intagne, således för 89,04 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången ooh derutöfver.
73,19 %.	11,21 %.	6,15 %.	3,30 %.	6,15 %.

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen som 73,19 % till 26,81 %. Under 1878 voro motsvarande tal 59,79 % och 40,21 %; under 1877, 67,31 % och 32,69 %; under 1876, 70,67 % och 29,33 %.

§ 4.

Uppgift på *åldern*, då sinnessjukdom för *första* gången uppträdt bland de under år 1879 intagne.

Tab. 5.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.		12.			
Sjukdomsform.	Under 15 år.		15—20.		21—25.		26—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Okänd.		Summa.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	
Ursinne. <i>Mania</i>	4	2	8	14	18	13	9	7	18	15	9	4	4	10	2	—	—	—	8	4	80	69	149	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	—	—	9	4	12	7	9	8	7	19	8	12	6	13	—	1	—	—	—	4	51	68	119	
Vansinne. <i>Ecnioia</i>	—	—	3	8	7	14	7	9	11	20	12	7	3	4	4	2	1	—	—	10	8	74	56	130
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	4	2	6	5	8	4	6	5	3	1	—	2	1	—	—	—	6	4	34	23	57	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	—	1	1	5	2	2	1	4	2	1	1	—	2	—	—	—	—	1	3	16	12	28	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	2	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	2	—	2	—	1	—	—	—	2	—	12	—	12	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	5	—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	10	1	11	
Summa	13	7	30	28	57	34	38	32	60	54	30	21	17	31	6	2	—	—	28	23	279	232	511	

Öfversigt öfver de från samtliga anstalter för sinnes

Tab. 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.																		
Sjukdomsform vid intagningen.	A n s t a l t.											T i l l.																								
												Å l d e r.																								
	Stockholms.	Upsala.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Widsby.	Malmö.	Lunds.	Göteborgs.	Hernösands.	Summa afförde.	I 11te-20de lefnadsåret.	21-30.	31-40.	41-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.																		
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																		
Ursinne. <i>Mania</i>	10	11	6	21	5	7	6	6	5	7	—	1	4	5	3	3	19	12	8	7	66	80	146	5	9	12	16	5	7	6	13	2	5	2	2	—
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	8	14	4	8	—	3	6	4	5	6	—	2	3	5	2	4	5	9	4	5	37	60	97	2	1	1	2	2	5	4	4	3	5	1	2	—
Vansinne. <i>Ecnioia</i>	3	1	6	2	—	5	1	—	—	—	—	4	11	3	5	4	1	3	1	28	22	50	1	—	1	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	2	2	1	2	1	1	1	—	—	4	3	1	—	—	1	—	1	11	10	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svagsinhet. <i>Dementia</i>	1	—	3	—	—	1	4	3	2	1	—	—	2	1	—	—	2	1	1	—	15	7	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allm. förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	3	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	1	—	11	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	—	1	1	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	3	—	1	—	10	1	11	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okänd	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	26	26	22	33	8	15	25	15	15	14	1	3	18	25	9	12	36	24	18	14	178	181	359	8	10	14	18	12	14	12	17	5	10	3	4	—

Bland redovisningsårets 511 intagne har åldern vid första insjuknandet kunnat bestämmas för 460, d. ä. 90,02 %. Förhållandet bland dessa 460 är följande:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
4,35 %.	12,61 %.	19,78 %.	15,22 %.	24,78 %.	11,09 %.	10,43 %.	1,74 %.	0,00 %.

Häraf följer, att 87,83 % af de intagne första gången insjuknat innan de uppnått 51 års ålder, 12,17 % hade uppnått högre ålder. De talrikaste fallen hafva inträffat i åldern mellan 21—30 år, dernäst mellan 31—40; 35,00 % under det förra, 24,78 % under det senare decenniet; inom båda tillsammans 59,78 %.

5.

sjuks behandling under år 1879 *afförde*.

20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.																									
f r i s k n a d e.															Förbättrade.	Oförbättrade och obotliga.	Döde.																									
Vistelsetid.										Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.										Summa tillfrisknade.																						
Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Under 3 månader.		3—12 månader.				1—2 år.			2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okänt.													
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.							
25	38	7	8	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	2	3	2	7	14	20	9	14	3	4	—	3	—	—	—	2	2	2	2	32	52	84	19	16	3	2	12	10	22
13	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	5	12	6	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	20	3	8	9	12	21	
5	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1	3	—	1	—	—	—	—	8	2	10	—	—	—	—	5	5	2	3	3	3	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																											

Ofvan har i § 1 mom. 5 blifvit uppgifvet, att de affördes antal under året utgjorde 359, eller 17,21 % af *alla* vårdade; sålunda har något mer än *en* af *sex* bland vårdade lemnat anstalterna, vare sig såsom tillfrisknad, förbättrad, oförbättrad eller död. Förhållandet mellan afförde och vårdade vid de särskilda anstalterna har varit:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Hernösand.
17,22 %.	23,11 %.	25,56 %.	10,10 %.	11,65 %.	12,50 %.	20,57 %.	14,38 %.	25,86 %.	16,57 %.

Högsta antalet afförde i förhållande till vårdade har under detta år förekommit å Göteborgs och Nyköpings anstalter; det lägsta å Wadstena och Wexiö.

1. *Afförde tillfrisknade.* Af *alla* afförde hafva 128 lemnat anstalterna såsom till helsan återstälde, 54 män, 74 kvinnor; 6,13 % af *alla* vårdade; 5,04 % af vårdade män, 7,29 % af vårdade kvinnor. Under 1878 tillfrisknade 7,12 % af *alla* vårdade; 6,73 % af vårdade män, 7,53 % af vårdade kvinnor.

§

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnes-

Tab. 7.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.																										
Sjukdomsform vid intagningen.	A n s t a l t.											Å l d e r.							V i s t e l s e t i d.																														
	Stockholms.	Upsala.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lunds.	Göteborgs.	Hernösands.	Summa aflidne.	1 11:re—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1—5.	6—10.	11—15.	16—20.	Öfver 20 år.																									
	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.	m. q.																									
Ursinne. <i>Mania</i>	4	3	—	1	—	1	4	1	1	1	—	—	1	1	—	—	2	2	—	12	10	22	—	—	2	1	5	1	5	1	—	3	—	1	—	3	3	2	4	4	3	2	1	1	—	—	1	1	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	3	5	1	1	—	—	1	1	1	2	—	1	—	—	—	—	1	1	2	1	9	12	21	—	—	1	1	2	2	1	3	3	6	2	—	—	1	4	6	6	1	1	—	—	—	1	1		
Vansinne. <i>Ecnolia</i>	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	3	4	7	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	—	1	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—		
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	5	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—		
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	1	—	2	—	—	1	3	2	1	1	—	—	2	1	—	—	1	1	1	11	6	17	—	—	—	—	4	1	2	2	—	2	4	—	1	1	—	2	4	2	2	1	—	—	1	—	4	1	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	10	—	10	—	—	—	2	—	6	—	1	—	1	—	—	4	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	1	1	2	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	8	1	9	—	—	—	2	—	3	1	1	—	—	1	—	1	—	—	2	1	2	—	1	—	—	—	3	—	—	
Okänd	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Summa	13	8	4	2	3	5	13	4	5	4	1	1	6	3	—	3	5	4	7	1	57	35	92	—	—	5	2	18	6	17	8	5	12	9	3	3	4	8	11	22	14	9	4	6	1	2	2	10	3

1) *Antalet aflidne.* Ut i föregående § är dödlighetsförhållandet i allmänhet redan angifvet; för det samma inom hvarje särskild anstalt redogöres uti nästföljande §. Med hänsyn till dödligheten bland alla vårdade efter de olika sjukdomsformerna anføres:

Ursinne.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckthet.	Svagsinnet.	Fånighet.	Allmän förlamning.	Fallandesot.
4,03 %.	5,22 %.	1,61 %.	1,74 %.	6,07 %.	0,00 %.	43,48 %.	13,24 %.

2) *Dödsorsaker.* Tabellen upplyser om de speciella sjukdomstillstånd, som närmast framkallat döden. Talrikast bland dessa framstå sjukdomar i andedrägtsorganerna, hjernsjukdomar samt mag- och tarminflammationer, för hvilka sjukdomar tillsammanlagdt 67,39 % af de aflidne dukat under. Af sjukdomar i hjernan och dess hinnor hafva sammanräknadt 13,04 % afidit.

1. *Tillfrisknade.* Den högsta tillfriskningsprocenten visar anstalten i Nyköping och dernäst Upsala, Göteborgs, Stockholms och Hernösands. Lägst är den vid Wisby.

2. *Förbättrade.* Antalet af dem bland de vårdade, hvilka utgått förbättrade, vexlar vid de särskilda anstalterna mellan 13,39 % och 1,32 %.

3. *Öfverbättrade och obotlige.* Bland de under denna kategori afförde hafva vid Nyköpings anstalt icke några förekommit; vid Upsala 0,42 % af de vårdade, under det Göteborgs visar 3,88 %.

4. *Döde.* Högsta dödlighetsprocenten har under redovisningsåret förefunnits å anstalten i Nyköping, dernäst å Stockholms och Wisby; den lägsta vid Lunds.

§ 8.

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1879 vårdades *lefnadsålder*.

Tab. 9.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.	
	I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms	5	2	35	20	41	29	52	44	19	29	9	11	2	4
Upsala	3	6	18	32	35	28	23	31	14	26	5	12	2	3
Nyköpings	2	1	9	1	9	16	15	13	4	8	2	6	1	3
Wadstena	2	1	31	14	64	49	48	57	40	51	10	19	2	8
Wexjö	5	1	34	16	34	29	30	33	16	26	8	9	3	5
Wisby	—	—	2	1	4	5	5	3	3	5	1	2	—	1
Malmö	3	3	15	10	36	33	27	26	15	28	9	7	1	1
Lunds	2	3	22	22	25	14	17	11	9	8	7	5	—	1
Göteborgs	8	2	17	22	51	35	29	20	10	20	7	7	—	4
Hernösands	2	2	20	7	42	22	19	24	21	15	9	8	1	—
Summa	32	21	203	145	341	260	265	262	151	211	67	86	12	30

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 10.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.													
Sjukdomsform.	A n s t a l t.																							
	Stockholms.		Upsala.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Visby.		Malmö.		Lunds.		Göteborgs.		Hernösands.		Summa befintliga sjuke den 31 Dec. 1879.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	
	Ursinne. <i>Mania</i>	58	48	18	18	3	6	26	40	31	36	6	6	—	—	4	3	19	30	13	9	178	196	374
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	31	39	9	23	4	10	23	25	27	16	4	8	1	—	5	2	23	26	8	5	135	154	289	
Vansinne. <i>Ecnolia</i>	28	12	13	11	5	2	27	26	26	11	1	—	40	43	42	26	13	9	10	8	205	148	353	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	9	7	24	31	11	7	17	21	9	14	1	—	22	28	17	16	13	12	21	17	144	153	297	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	6	9	19	5	3	54	38	15	24	—	—	15	6	4	5	9	6	35	21	148	128	276	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	2	—	1	2	5	3	15	26	2	—	—	—	6	1	—	—	1	1	1	2	33	35	68	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	4	—	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	12	1	13	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	3	1	—	—	1	2	9	8	5	4	2	—	3	—	—	—	7	2	8	2	38	19	57	
Summa	137	113	78	105	34	33	172	184	115	105	14	14	88	78	73	52	86	86	96	64	893	834	1,727	

1. *Antalet sjuke.* Vid 1879 års början funnos enligt § 1 å samtliga anstalter 1,575 sjuke, vid årets slut funnos 1,727; således visar sig en tillökning af 152 sjuke under året.

2. *Sjukdomsformerna bland de vid 1879 års slut befintlige sjuke.* Förhållandet mellan antalet inom hvar och en af de särskilda sjukdomsformerna och hela antalet sjuke är:

Ursinne.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckthet.	Svagsinhet.	Fånighet.	Allmän förlamning.	Fallandesot.
21,66 %.	16,73 %.	20,44 %.	17,20 %.	15,98 %.	3,94 %.	0,75 %.	3,30 %.

3. *Vistelsetiden inom anstalt.*

Under 1 år.	Mellan 1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
22,52 %.	9,73 %.	6,08 %.	6,43 %.	5,10 %.	50,14 %.

Således hade omkring hälften af alla vid årets slut qvarliggande vistats inom anstalt mer än 5 år och 22,52 % mindre än ett år. Vid slutet af 1878 utgjorde den förra kategorien 52,70 % och den senare 16,51 %. Af alla *ursinnige* hade 23,53 % varit intagne under kortare tid än ett år och 41,98 % öfver 5 år; af de *tungsinne* 26,99 % och 35,64 %.

4. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 1,727 sjuke har förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas för 1,593, d. a. 92,24 %. De sålunda bestämda fallen förhålla sig som följer:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
11,99 %.	20,78 %.	11,74 %.	9,67 %.	5,84 %.	5,46 %.	34,52 %.

Äfven under redovisningsåret har endast omkring hvar åttonde sjuk blifvit intagen å någon af anstalterna inom 3 månader från sjukdomens början; mer än en tredjedel af hela sjukantalet har icke blifvit till vård intagen, förrän sjukdomen redan fortfarit öfver 5 år. *Inom första året* har dock nära en tredjedel blifvit intagen. Enahanda förhållande, som för föregående åren blifvit anmärkt, att nemligen inträde till vård å anstalt som regel sökes tidigare för qvinnor än för män, har äfven under redovisningsåret egt rum. Sålunda hafva af samtliga män, om hvilka ifrågavarande förhållande är känt, endast 29,64 % blifvit intagne inom första året från sjukdomens utbrott, men af qvinnor 36,03 %.

§ 10.

Öfversigt öfver de *sjuks fördelning* inom samtliga anstalter för sinnessjuks behandling den 31 December 1879. Tab. 11.

1.	2.		3.		4.		5.		6.				7.		8.		9.		10.		11.		12.		13.		14.		15.						
	Med hänsyn till afgift.														Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet.																				
	Beta- lande i första klass.		Beta- lande i andra klass.		Beta- lande i tredje klass.		Utan afgift.		Summa befintlige sjuke.		Af desse voro till- talade för straffbar handling.		S n y g g e.								O s n y g g e.														
	Lugne.		Orolige.		Väldsamme.		Summa.		Lugne.		Orolige.		Väld- samme.		Summa.		Lugne.		Orolige.		Väld- samme.		Summa.												
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.						
Stockholms	10	4	19	19	97	90	11	—	137	113	250	13	—	42	26	68	55	40	95	17	21	38	114	87	201	2	2	13	13	8	11	23	26	49	
Upsala	—	—	15	14	57	86	6	5	78	105	183	6	2	44	55	99	14	25	39	3	—	3	61	80	141	8	8	9	16	—	1	17	25	42	
Nyköpings	—	—	4	—	30	31	—	—	2	34	33	67	1	1	14	11	25	11	10	21	3	4	7	28	25	53	1	5	3	3	2	—	6	8	14
Wadstena	10	12	28	17	123	145	11	10	172	184	356	12	2	91	70	161	27	42	69	9	11	20	127	123	250	20	16	14	33	11	12	45	61	106	
Wexiö	8	8	10	12	95	81	4	2	115	105	220	20	8	77	59	136	4	6	10	2	1	3	83	66	149	13	12	15	18	4	9	32	39	71	
Wisby	—	—	—	1	11	10	3	3	14	14	28	3	—	2	5	7	6	6	12	3	2	5	11	13	24	—	—	1	—	2	1	3	1	4	
Malmö	—	—	16	9	54	61	18	8	88	78	166	17	7	36	25	61	29	39	68	2	1	3	67	65	132	12	2	8	7	1	4	21	13	34	
Lunds	—	—	16	20	57	32	—	—	73	52	125	5	—	28	10	38	31	19	50	3	3	6	62	32	94	—	1	8	11	3	8	11	20	31	
Göteborgs	—	—	21	24	65	61	—	—	1	86	86	172	12	3	43	34	77	23	26	49	7	4	11	73	64	137	7	4	5	13	1	5	13	22	35
Hernösands	2	2	13	5	71	56	10	1	96	64	160	8	—	54	26	80	18	13	31	3	2	5	75	41	116	10	6	9	12	2	5	21	23	44	
Summa	30	26	142	121	660	653	63	32	893	834	1,727	97	23	431	321	752	218	226	444	52	49	101	701	596	1,297	73	56	85	126	34	56	192	238	430	

1. *Med hänsyn till afgift. a) Betalande i första klass.* Omsättningen bland de sjuke inom denna klass har varit följande:

1.	2.		3.		4.		5.		6.	
	Qvarliggande från 1878.		Intagne under 1879.		Summa vårdade.		Afförde under 1879.		Qvarliggande till 1880.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms	9	9	5	3	14	12	4	8	10	4
Wadstena	12	12	6	2	18	14	8	2	10	12
Wexiö	8	9	1	2	9	11	1	3	8	8
Hernösands	2	1	1	1	3	2	1	—	2	2
Summa	31	31	13	8	44	39	14	13	30	26

De 83 hithörande vårdade utgöra 3,98 % af *alla* vårdade; de 21 intagne 4,11 % af *alla* intagne; de 27 afförde 7,52 % af *alla* afförde. Under 1878 vårdades inom denna klass 90. De qvarliggandes antal från 1877 till 1878, 60; från 1878 till 1879, 62; från 1879 till 1880, 56. b) *Betalande i andra klass.* Dessa voro vid 1879 års slut 263, d. ä. 15,23 % af *alla* då befintlige; motsvarande tal vid 1878 års slut utgjorde 15,75 %. c) *Betalande i tredje klass.* Hit höra 1,313, d. ä. 76,03 % af *alla* vid årets slut befintlige. Motsvarande tal vid 1878 års slut voro 1,147 och 72,83 %. d) *Vårdade utan afgift* voro vid årets slut 95, d. ä. 5,50 % af *alla* befintlige. e) *Tilltalade eller dömda för straffbar handling, s. k. kriminalpatienter.* Hit äro räknade, såsom förut skett, icke allenast dömda förbrytare, hvilka under strafftiden blifvit sinnessjuka, utan äfven sjuka ransakningsfångar och sådana, som under sinnessjukdom begått straffbar handling och fördenskull icke kunnat till straff dömas, men såsom för allmänna säkerheten vådliga blifvit å anstalt intagne. Antalet af *alla* dessa var vid årets slut 120; 97 män ¹⁾, 23 qvinnor; 6,95 % af *alla* befintlige; 10,86 % af befintlige män; 2,76 % af befintliga qvinnor. Vid 1878 års slut funnos 108 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuka vid 1879 års slut följande:

Stockholms.	Upsala.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Wisby.	Malmö.	Lunds.	Göteborgs.	Hernösands.
5,20 %.	4,37 %.	2,98 %.	3,93 %.	12,73 %.	10,71 %.	14,46 %.	4,00 %.	8,72 %.	5,00 %.

Liksom under föregående år har Malmö det högsta relativa antalet kriminalpatienter; dernäst stå Wexiö och Wisby samt Göteborg; det lägsta förekommer å Nyköpings hospital. — Af de 120 s. k. kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna:

Mord å föräldrar	3.	Våld å främmande person	14.
Mord å hustru	1.	Försök till våldtagt	2.
Barnamord	6.	Stöld	21.
Mord å främmande person	18.	Mordbrand eller försök dertill	24.
Delaktighet i mord	1.	Stöld och försök till mordbrand	1.
Mordförsök	5.	Rån	1.
Sjelfmordsförsök	1.	Hemfridsbrott	1.
Dråp	7.	Förfalskning	1.
Öfvervåld å föräldrar	3.	Sedelutprångling	2.
Våld mot make	1.	Skada å jernväg	1.
Misshandling af fosterbarn	1.	Betalande och lösdrifveri	1.
Våld mot husbonde	1.	Icke uppgifvet brott	3.

¹⁾ Dessutom en å Stockholms hospital för observation intagen s. k. kriminalpatient, utan *bestämd* form af sinnessjukdom, som derfor ej upptagits i denna eller föregående beräkningar.

1.	2.			3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.										
Stånd och yrke.	Qvarliggande vid 1879 års början.			Intagne under år 1879.																		
				Sjukdomsform.																		
				Ursinne.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckhet.	Svagsinnet.	Färdighet.	Allmän förfärdighet.	Fallandesot.	Summa intagne.										
				m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
Idkare af bergs- och brukshandtering	2	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Bergs- och Bruksarbetare	16	8	24	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—			
Idkare af fabriks-handtering	2	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
Fabriksarbetare	5	18	23	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1			
Grosshandlare	4	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Minuthandlare	7	16	23	1	1	—	3	6	3	1	5	—	—	—	1	—	—	9	12			
Kontorister, Bodbetjening	17	1	18	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1			
Fotografist	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Bokhandlare	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Byggmästare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—			
Musikant	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Aktris	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Värdehusidkare	1	3	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1			
Trädgårdsmästare	—	5	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—			
Boktryckare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—			
Litograf	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Kustvakt	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Banvakt	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1			
Hamnfogde	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
Renskrifvare	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Barnmorskor	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1			
Sömmerskor	—	19	19	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5			
Skräddare	19	3	22	5	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2			
Skomakare	31	1	32	—	1	4	1	1	—	1	1	1	—	—	—	1	—	8	3			
Sadel- och Handekmakare	9	1	10	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—			
Garfvare	7	3	10	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1			
Smeder, Plåtslagare	21	6	27	2	1	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	2			
Bagare	3	—	3	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1			
Färgare	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
Urmakare	3	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Mekanikus	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—			
Snörmakare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Korkskärare	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Snickare, Svarfvare	15	3	18	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2			
Guldsmed	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Gördelmakare	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Murare, Kakelugnsmakare	5	4	9	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1			
Mjöltnare	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Målare	8	1	9	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—			
Bokbindare	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Slagtare	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Kopparslagare	1	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—			
Wallackare	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
Borstbindare	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1			
Väfvare	1	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—			
Karduansmakare	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Krukmakare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			

1.	2.			3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.				
Stånd och yrke.	Qvarliggande vtd 1879 års början.			Intagne under år 1879.												
				Sjukdomsform.												
				Urine.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckhet.	Svagsinnet.	Färdighet.	Allmän förslumning.	Fallandesot.	Summa intagne.				
				m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stensättare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Tunnbindare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolare	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tegelarbetare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gasverksarbetare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmerarbetare, Sågverksarbetare	9	3	12	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—
Maskinist	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skolungdom, Studerande	40	—	40	1	—	1	—	2	2	—	—	—	—	—	6	—
Jernvägsbetjening	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Enskild betjening och daglönare, icke till jordbruksklass hörande	51	150	201	5	17	4	11	4	11	1	3	1	1	—	1	16
Fattighjon	62	101	163	3	3	3	4	6	8	5	4	4	4	1	—	24
Lappar	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okänt eller icke uppgifvet yrke	1	6	7	6	12	6	11	—	1	—	—	—	—	—	2	14
Summa	792	783	1,575	80	69	51	68	74	56	34	23	16	12	2	3	279

Ett högst betydligt antal sinnessjuka inom anstalterna, såväl bland de qvarliggande från föregående år, som bland de under redovisningsåret intagne, tillhör såsom vanligt de jordbrukande klasserna. Om till dessa klasser hänföras jordbrukande ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, uppgår de hithörande vårdades antal till 819, af hvilka 634 voro qvarliggande, 185 intagne, d. ä. 39,26 % af alla vårdade, 40,25 % af de vid årets början qvarliggande, 36,20 % af alla intagne. Af alla vårdade män tillhöra 41,08 % ifrågavarande klasser, 37,34 % af alla vårdade kvinnor. Af studerande såväl från elementarläroverken som från universiteten hafva under redovisningsåret 46 blifvit vårdade; 40 voro kvar från föregående år; 6 blefvo under året intagne. Under 1878 vårdades 45, af hvilka 8 under samma år intagne. Under de 10 senaste åren har antalet intagne studerande varit:

1870.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.
5	9	5	5	7	6	4	5	8	6

Uppgift på *antagliga orsaker*, under hvilkas inflytande sinnessjukdom uppkommit bland de å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1879 vårdade och tillfrisknade.

Tab. 14.

1.	2.		3.		4.			5.	6.		7.	8.	9.	10.					
	Vårdade.							Tillfrisknade.											
	Från föregående år qvarliggande.		Intagne under året.		Summa vårdade.			Ursinne.	Tungsinne.		Vansinne.	fallandesot.	Allmän förmåning.	Summa tillfrisknade.					
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	m.	m.	qv.	S:a.	
A. Moralska orsaker:																			
Religionsgrubbel, samvetsförebåelser	50	59	10	12	60	71	131	1	1	3	4	—	—	—	—	—	4	5	9
Kärleksgrubbel, svartsjuka	36	65	4	8	40	73	113	—	3	1	1	—	1	—	—	—	1	5	6
Husliga bekymmer	25	64	13	20	38	84	122	2	5	1	7	—	—	—	—	—	3	12	15
Olyckor och motgångar	14	8	4	3	18	11	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sårad egenkärlek	13	5	4	3	17	8	25	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Häftiga sinnesrörelser	7	11	6	2	13	13	26	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	2
Vanvårdad uppfostran	4	5	3	—	7	5	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt	2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Do, i cell	2	1	1	—	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pauperism, kroppslig öfveranstängning	1	8	1	5	2	13	15	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
Hemsjuka, m. m.	—	1	1	—	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Summa	154	227	47	53	201	280	481	4	11	5	13	1	1	—	—	—	10	25	35
	381		100					15		18									
B. Intellektuella orsaker:																			
Öfveranstängning i studier och själsarbete	9	1	1	1	10	2	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
C. Sensuella orsaker:																			
Onani och nymfomani	29	2	5	1	34	3	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker	50	8	31	—	81	8	89	2	1	—	1	—	—	—	—	—	2	2	4
Oordentligt lefnadssätt i flera riktningar	9	—	5	1	14	1	15	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
D. Förutgångna sjukdomar, organiska sjukdomar:																			
Inflammation af hjernan och dess hinnor, slaganfall	16	7	4	5	20	12	32	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Organiskt hjernlidande	5	2	1	—	6	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Missbildning af hufvudskål och hjerna	2	3	—	1	2	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot	16	12	2	1	18	13	31	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Konvulsioner, hysteri	3	5	—	1	3	6	9	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Febrar	18	15	3	4	21	19	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blecksot, blodbrist	—	8	3	3	3	11	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Engelska sjukan	1	2	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Venerisk sjukdom	3	1	8	—	11	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Menstruationsrubbningsar	—	3	—	1	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lifmodersjukdom	—	5	—	1	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap, barnsäng och dess följder	—	39	—	6	—	45	45	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
Kroniskt lidande i matsmältningsorganen	2	1	—	1	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kronisk hudsjukdom	1	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Långvarig digifning	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Akut lunginflammation	—	—	1	1	1	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
E. Yttre orsaker:																			
Skador på hufvudet	16	4	13	—	29	4	33	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Do å öfriga kroppsdelar	2	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F. Ärftligt anlag:																			
1. Direkt: a) från fäderne	62	51	31	23	93	74	167	2	5	—	1	2	—	—	—	—	4	6	10
b) från moderne	79	86	34	34	113	120	233	5	7	2	2	1	—	—	—	—	8	9	17
c) från fäderne och moderne	9	10	2	3	11	13	24	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
2. Kollateralt: från bröder och sysstrar	26	17	9	11	35	28	63	1	1	1	2	—	—	—	—	—	2	3	5
3. Blandadt: a) från fäderne och derjemte kollateralt	17	16	5	5	22	21	43	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	2	3
b) från moderne » »	20	17	6	7	26	24	50	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1
c) från fäderne och moderne samt derjemte kollateralt	5	5	—	2	5	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G. Okända orsaker	238	233	68	66	306	299	605	12	17	3	—	4	1	—	—	—	19	18	37
Summa	792	783	279	232	1,071	1,015	2,086	32	52	13	20	8	2	1	—	—	54	74	128

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Sjukdomar.	A n s t a l t.										Summa.
	Stockholms.	Upsala.	Nyköpings.	Wadstenas.	Wexiö.	Wäsbys.	Malmö.	Lunds.	Göteborgs.	Hernösands.	
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv. S.a.
Lungbrand	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	— 1 1
Akut lunginflammation	6	5	2	1	2	—	1	2	—	3	17 11 28
Kronisk lunginflammation (Phtisis pulmonum)	—	—	2	—	1	—	—	2	3	—	9 6 15
Sjukdom i munhåla, tunga och svalg	—	—	—	—	1	—	—	1	8	5	8 8 16
Akut magkatarr	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	— 5 5
Kronisk magkatarr	—	—	4	3	1	2	—	—	2	3	5 16 21
Akut mag- och tarminflammation	—	—	—	—	—	—	1	—	1	5	1 5 6
Diarré	3	—	6	7	2	3	3	5	5	3	27 25 52
Tarmbräck	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 1 4
Ändtarmsfall	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2 — 2
Bukhinneinflammation	1	—	2	2	—	1	—	—	—	—	3 3 6
Gulsot	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1 2 3
Akut njurinflammation	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1 1 2
Kronisk njurinflammation	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1 2 3
Sjukdom i urinblåsan	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1 — 1
Svulst i äggstockarne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	— 1 1
Sjukdomar i lifmodern	—	3	—	—	—	—	—	—	—	2	— 5 5
Rheumatism	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1 3 4
Benbrott	2	—	1	1	—	—	—	—	1	—	3 2 5
Ros	2	3	1	3	2	1	—	3	—	—	13 10 23
Andra hudsjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2 — 2
Friskt sår, kontusioner	3	—	1	—	1	—	—	—	3	1	13 1 14
Rötsår	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3 3 6
Bulnad	1	—	1	—	—	—	—	—	3	—	8 9 17
Spikböld	2	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3 2 5
Brandböld	3	1	—	1	—	—	1	2	—	—	5 6 11
Brännskada	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1 — 1
Liggsår, brand	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1 1 2
Kräfta	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	— 2 2
Summa	30	23	17	36	8	12	19	17	11	15	— 3 34 38 1 1 33 34 25 15 178 194 372

§ 15.

Öfversigt öfver *antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom för kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1879.*

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.						6.						7.					
	Antal sjukplatser vid årets slut.	Antal underhållsdagar.	Medeltal sjuke för dag.	Utpisningskostnad (för de sjuke).						Läkemedelskostnad.						Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Stockholms	260	92,274	253	31,277	60	—	33,90	123	73	496	34	—	0,54	1	97	93,868	11	1	01,73	371	31
Upsala	185	65,728	180	25,645	05	—	39,02	142	42	1,185	88	—	1,80	6	57	83,797	86	1	27,49	463	33
Nyköpings	70	24,879	68	10,112	65	—	40,65	148	37	257	24	—	1,03	3	75	21,917	04	—	88,09	321	53
Wadstena	360	129,606	355	62,562	40	—	48,97	176	18	612	57	—	0,47	1	72	119,512	08	—	92,21	336	56
Wexiö	220	80,670	221	39,619	89	—	49,11	179	25	635	57	—	0,79	2	88	72,256	86	—	89,57	326	93
Wisby	30	10,791	30	6,038	37	—	55,96	204	25	95	93	—	0,89	3	25	12,609	84	1	16,86	426	54
Malmö	175	61,589	169	34,109	97	—	55,38	202	13	622	95	—	0,98	3	57	67,556	66	1	09,69	400	37
Lunds	150	16,105	¹⁾ 44	7,619	93	—	47,31	172	68	103	53	—	0,64	2	33	117,433	28	7	29,17	2,661	47
Göteborgs	170	61,953	169	23,762	62	—	38,36	140	01	1,343	04	—	2,17	7	92	83,050	47	1	34,05	489	28
Hernösands	221	53,629	147	33,464	94	—	62,40	227	76	644	66	—	1,20	4	38	80,075	48	1	49,31	544	98
Summa	1,841	597,224	1,636	274,213	42	—	45,91	167	57	5,997	71	—	1,00	3	65	752,077	68	1	25,93	459	64

1. *Sjukplatsernas antal vid 1879 års slut.* Ofvan i § 1, mom. 1, har redogörelse blifvit lemnad rörande de befintliga sjukplatserna, hvilka vid årets slut voro 232 flere än vid dess början; 64 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 1,777 för de öfrige klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal.* För alla vårdade uppgå underhållsdagarne till 597,224, hvadan medeltalet dagligen vårdade blir 1,636. Under 1878 var detta medeltal 1,565; under 1877, 1,525.

3. *Utpisningskostnaden* utgör 274,213 kronor 42 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för hvarje sjuk *för dag*, nemligen 45,91 öre och *för år* 167,57 kronor. Under 1878 voro motsvarande tal 47,33 öre och 172,75 kronor. Vid de särskilda anstalterna är medeldagskostnaden för utspisningen, enligt tabellen, ganska olika. Högst är den vid Hernösands, Wisby och Malmö hospital, lägst vid Stockholms, Göteborgs och Upsala.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalter till 5,997 kronor 71 öre, eller för hvarje sjuk *för dag* 1 öre mot 1,01 öre år 1878.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården.* Denna uppgår till 752,077 kronor 68 öre, häruti dock ej inberäknad kostnaden för byggnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder. Vid fördelning på underhållsdagarne erhålles såsom totalmedelkostnad för hvarje vårdad *för dag* 1,25,93 kronor och *för år* 459,64 kronor; motsvarande tal för 1878 voro 1,14,54 kronor och 418,07 kronor. Vid de särskilda anstalterna utfalla medeldagskostnaderna betydligt olika. De äro högst vid Lunds, Hernösands, Göteborgs och Upsala; lägst vid Nyköpings, Wexiö och Wadstena. Orsaken till den höga totalsumman under denna rubrik för Lunds hospital får sökas uti de stora inköp af inventarier m. m., som under året blifvit gjorda för denna nyupprättade anstalt, hvilka utgiftsposter uti Hospitalsöfverläkarens årsberättelse blifvit införda uti totalkostnaden för *sjukvården*. Härigenom kommer äfven skilnaden mellan minimum och maximum af medeldagskostnaden — Nyköpings och Lunds — att utgöra 6,41,08 kronor.

¹⁾ Dagliga medeltalet sjuke utgör egentligen 88, enär hospitalet ej öppnades förr än den 1 Juli 1879; men beräkningen har här blifvit gjord för helt år till vinuande af likformighet med beräkningarna vid öfrige hospital.

§ 16.

Uppgift på de vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling i och för den egentliga sjukvården anställda *tjenstemän och betjening.*

Tab. 17.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
	Överläkare.	Biträdande läkare.	Uppsyningsman.	Förestånderska.	Sjukvaktare.	Sjukvakterska.	Medeltal sjuk- platser, dagligen året om uppte- tagna.	Medeltal sjuke för dag, för hvar och en af sjukbe- tingen.
Stockholms	1	1	1	1	13	¹⁾ 19	253	7,91
Upsala	1	1	1	1	8	10	180	10,00
Nyköpings	1	—	1	1	3	4	68	9,71
Wadstena	1	1	2	2	7	20	355	13,15
Wexiö	1	1	1	1	10	10	221	11,05
Wisby	1	—	1	1	2	1	30	10,00
Malmö	1	1	1	1	8	6	169	12,07
Lunds	1	1	1	1	8	8	44	²⁾ 2,75
Göteborgs	1	1	1	1	11	10	169	8,05
Hernösands	1	1	1	1	9	10	147	7,74
Summa	10	8	11	11	79	98	1,636	9,24

Antalet af hithörande personal har under året blifvit ökad med läkarepersonalen och sjukvårdsbetjeningen vid det nyupprättade hospitalet i Lund. Utom öfver- och biträdande läkare samt uppsyningsman och förestånderska derstädes, hafva sålunda tillkommit 8 sjukvaktare och 8 sjukvakterskor. Derjemte har i följd af hospitalets i Hernösand betydliga utvidgande sjukvårdsbetjeningen derstädes måst ökas med 3 sjukvaktare och 3 sjukvakterskor. Sedan upplysning erhållits derom, att uppsyningsman och förestånderska vid Nyköpings hospital äro skyldige att förrätta tjänst som sjukvaktare och sjukvakterska, har antalet af dessa vid sistnämde anstalt blifvit i ofvanstående tabell upptaget till respektive 3 och 4. Under 1878 ökades antalet med 3 sjukvaktare och 1 sjukvakterska. Under redovisningsåret uppgick medeltalet sjuke för dag till 1,636, d. v. s. 71 flere än under 1878. Hvar och en af vaktbetjeningen har i medeltal haft att dagligen tillse 9,24 sjuke. Under 1878 var medeltalet 10,23.

¹⁾ Deruti inberäknade handtverkare, som äro skyldige att vid behof förrätta sjukvaktaretjänst.

²⁾ I öfverensstämmelse med anmärkningen å föregående sida om dagliga medeltalet sjuke vid Lunds hospital (88) blir detta tal rätteligen 5,50.

Bil. B.

Inkomster för Hospitals underhåll år 1879.

	Anslaget till hospitals underhåll.		Privata donationer.		Hyresmedel och tomtören.		Kollektmedel.		Ersatt underhåll.		Patientafgifter.		Anmärkningsmedel.		Ränta å lån.		Diverse inkomster.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Kongl. Medicinal-Styrelsens kassa	506,500	—	—	—	—	—	—	—	657	67	—	—	93	50	—	—	—	—	507,251	17
Stockholms hospital	—	—	—	—	—	—	—	—	14,000	—	57,870	—	—	—	109	29	1,149	69	73,128	98
Upsala d:o	—	—	529	58	—	—	—	—	—	—	35,577	—	68	35	269	96	276	24	36,721	13
Nyköpings d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13,392	87	—	—	54	72	136	57	13,584	16
Wadstena d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73,831	46	5	58	—	—	922	10	74,759	14
Wexiö d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44,453	75	—	—	395	23	—	—	44,848	98
Wisby d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,467	46	—	—	47	35	17	91	4,532	72
Malmö d:o	—	—	2,828	69	—	—	—	—	—	—	31,136	25	—	—	481	63	163	16	34,609	63
Lunds d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,181	75	—	—	386	54	120	43	10,688	72
Göteborgs d:o	—	—	—	—	—	—	50	28	—	—	36,938	61	—	—	224	09	560	60	37,773	58
Hernösands d:o	—	—	—	—	174	—	299	66	—	—	28,285	50	119	27	158	17	253	72	29,290	32
Summa Kr.	506,500	—	3,358	17	174	—	349	94	14,657	67	336,134	65	286	70	2,126	98	3,600	42	867,188	53

Utgifter för Hospitals

	A f s k r i f n i n g a r .																	
	Disponerad ränta.		Återburne patient-afgifter.		Förminskade inventariivärden.		Extra afskrifning.		Summa.		Afföning.		Pensioner.		Underhåll.		Beklädnad och sängkläder.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Kongl. Medicinal-Styrelsens kassa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	67	—	—	78	81	—	—
Stockholms hospital	—	—	1,844	91	6,419	59	—	—	8,264	50	24,558	07	—	—	41,584	79	7,224	—
Upsala d:o	—	—	2,513	55	4,432	26	1,000	—	7,945	81	21,575	48	—	—	36,532	74	6,568	51
Nyköpings d:o	—	—	1,583	25	2,391	20	—	—	3,974	45	4,799	87	600	—	11,510	10	2,593	77
Wadstena d:o	18	—	1,459	28	5,594	72	—	—	7,072	—	29,643	38	406	77	63,220	07	8,556	03
Wexiö d:o	—	—	1,384	—	3,782	55	—	—	5,166	55	22,195	20	100	—	39,774	13	4,720	—
Wisby d:o	—	—	—	—	874	01	—	—	874	01	3,539	—	—	—	6,038	37	732	42
Malmö d:o	—	—	3,000	08	7,492	48	375	—	10,867	51	16,384	47	405	91	34,109	97	4,855	20
Lunds d:o	—	—	793	75	248	75	—	—	1,042	50	17,007	90	—	—	11,386	17	28,986	68
Göteborgs d:o	—	—	2,906	85	6,544	90	187	70	9,639	45	30,153	96	—	—	24,114	19	5,278	66
Hernösands d:o	—	—	1,688	30	5,499	75	—	—	7,188	05	19,118	56	50	—	43,114	99	4,531	01
Summa	18	—	17,173	97	43,280	16	1,562	70	62,034	83	189,124	56	1,562	68	311,464	33	74,046	28

Sammandrag af 1879 års redovisning öfver

D e b e t.				
<i>Balans från år 1878.</i>				
Uppbördsamäns öfverlevereringar	8,062,49.			
Skuld till extra statsanslaget för hospitalsbyggnader	2,949,43.		11,011	92
<i>Afskrifningar.</i>				
Se Tab. Bil. C			62,034	83
<i>Utgifter.</i>				
Se Tab. Bil. C			845,820	72
<i>Balans till år 1880.</i>				
Behållningar: Kontant	94,662,61.			
Diverse persedlar med värde	18,008,65.	112,671,26.		
Utlånte medel	2,802,09.			
Utestående i penningar	4,056,69.			
Förskott	300,00.			
Proprie balans	2,355,03.			
Inventarier med värde	581,543,48.			
Anmärkte poster	2,216,21.		705,944	71
Summa Kr.			1,624,812	18

underhåll år 1879.

U t g i f t e r.																							
Medikamen- ter.		Eldning och lyshållning.		Byggnader och repara- tioner.		Begravnings- kostnader.		Inventariers inköp och underhåll.		Allmänna utskylder.		Inköp af fastigheter.		Skriftema- ter och expanser.		Rese- kostnader.		Anmärknings- procent.		Diverse utgifter.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	12,489	50	—	—	1,601	42	—	—	—	—	—	—	250	10	—	—	133	06	14,701	56
496	34	13,012	18	7,852	81	50	—	2,727	28	217	57	—	—	378	58	—	—	—	—	4,336	19	102,437	81
1,185	88	8,533	98	14,109	78	15	—	3,479	42	353	99	—	—	416	82	—	—	—	—	5,276	84	98,048	44
257	24	1,233	95	1,197	87	78	—	160	—	75	57	—	—	56	42	—	—	—	—	1,908	98	24,471	77
612	57	8,321	17	11,685	24	65	50	4,298	91	712	50	6,500	—	574	89	—	—	—	—	4,231	84	138,828	87
635	17	6,588	09	7,390	79	80	45	2,091	46	39	63	—	—	327	08	—	—	—	—	2,999	12	86,941	52
95	93	1,643	16	766	76	33	70	175	93	19	41	—	—	27	73	—	—	—	—	399	18	13,471	59
622	95	6,048	10	9,635	64	112	50	3,207	09	275	57	—	—	236	43	—	—	—	—	1,734	29	77,628	12
103	53	10,228	37	591	86	31	50	40,842	84	335	—	—	—	881	76	—	—	—	—	2,385	17	112,780	78
1,343	04	11,368	94	2,412	37	48	—	2,443	59	133	73	—	—	306	09	—	—	—	—	8,882	48	86,485	05
644	66	4,392	28	8,388	61	88	—	4,573	47	455	41	—	—	208	66	—	—	17	86	4,441	70	90,025	21
5,997	71	71,370	22	76,521	23	602	65	65,601	41	2,618	38	6,500	—	3,414	46	250	10	17	86	36,728	85	845,820	72

till Hospitalsväsendet anslagne medel.

K r e d i t.				
<i>Balans från år 1878.</i>				
Behållningar: Kontant	96,804,19.			
Diverse persedlar med värde	18,852,84.	115,657,03.		
Utlånte medel	427,09.			
Utestående i penningar	5,697,40.			
Proprie balans	2,416,51.			
Inventarier med värde	490,237,42.			
Anmärkt post	2,200,00.	616,635	45	
<i>Afskrifven öfverleverering.</i>				
Göteborgs hospital		610	22	
<i>Inkomster.</i>				
Se Tab. Bil. B		867,188	53	
Tillökade inventarii- och persedelvärden		134,170	44	
<i>Balans till år 1880.</i>				
Uppbördsmäns öfverleveringar	4,260,79.			
Skuld till extra statsanslaget för hospitalsbyggnader	1,946,75.	6,207	54	
Summa Kr.		1,624,812	18	
<i>Berättelse om Hospitalen.</i>				

Bil. E.

Beskrifning af Hernösands hospital

af Öfverläkaren SVANTE ÖDMAN.

(Med planseher.)

Sedan de i föregående årsberättelser omnämnda nybyggnader blifvit under året fullbordade och afsynade, meddelas här nedan en fullständig beskrifning å ifrågavarande nybyggnader.

Den här bifogade situationsplanen visar hospitalsområdets storlek och form jemte byggnadernas och gårdarnas inbördes läge. Området upptager 24 $\frac{1}{2}$ tunnland; dess ena hälft utgöres af odlad eller odelbar mark, den andra upptages af byggnader, gårdar och mark, som ej kan odlas. En stor del af området är under de senare åren inköpt med anledning af hospitalets då förestående utvidgning.

Nybyggnaden består hufvudsakligen af de båda flyglar, hvilka blifvit förenade med den förut befintliga hufvudbyggnaden, hvars inredning blifvit i flera afseenden förändrad med anledning af denna för-
ening. Bifogade plan- och façadritningar utvisa så väl de särskilda lokalernas anordning som byggnader-
nas utseende.

De nya byggnadernas läge i förhållande till hufvudbyggnaden har berott dels på terrängens beskaffenhet, dels på nödvändigheten att för vinnande af ljus och luft hålla de båda flyglarna så vidt skiljda från hvarandra som möjligt.

Hvad sjelfva byggnadsarbetet vidkommer må endast nämnas, att mellan sockelmuren och alla såväl yttermurar som skiljeväggar lagts ett halft tum tjockt asfaltlager samt att muren i ytterväggarna är dubbel, öfver allt i sig inneslutande ett luftrum af 2,5 tums bredd.

Byggnader.

Den högra (norra) flygeln är liksom motsvarande del af hufvudbyggnaden afsedd för qvinnor, den venstra (södra) med sin del af samma byggnad för män. Den högra flygeln saknar nästan helt och hållet källarvåning, emedan den upphöjda och bergiga marken skulle gjort en sådan allt för dyr. Till följd häraf ligger äfven cellafdelningen å denna sida en våning högre än å den andra, och har denna flygel fem isoleringsrum mindre än den venstra. Afser man från detta cellafdelningens högre läge i norra flygeln, äro alla de fyra ofvan källrarna belägna våningarna, två i vardera flygeln, hvarandra så lika, att samma beskrifning gäller för dem alla. Hvarje våning bildar äfven en fullständigt afslutad sjukvårdsafdelning och innehåller alla till en sådan nödiga lokaler. Den så kallade horisontela indelningen är således här liksom i den äldre centralbyggnaden iakttagen.

Hvarje våning är genom en trappuppgång och en liten förstuga delad i två delar. Den bredare, närmare hufvudbyggnaden belägna delen har å ena sidan af en 8 fot bred korridor ett större dagrum, och å vardera sidan om detta tvenne sofrum med emellan dem liggande betjeningsrum och slutligen ett disk-kök; samt å korridorens andra sida, som hufvudsakligen upptages af fönster, ett badrum, ett förrådsrum, som tillika är snyggingsrum, och ett afträde. Den smalare, utåt belägna delen består endast af 5 isoleringsrum och ett betjeningsrum på ena sidan samt ett afträde på andra sidan af en korridor, liknande den nyss nämnda. De öfre våningarna äro afsedda för oroliga och de nedre för osnygga sjuke. I norra flygeln hör den yttre, mindre delen af nedra våningen dock ej till afdelningen för de osnygga, utan till cellafdelningen.

Cellafdelningarna eller afdelningarna för stormande sjuke bestå hvardera af fyra genom dörrar från hvarandra skilda delar. En af dessa är belägen i yttersta delen af hufvudflygelns nedersta våning, de tre öfriga i en på tvären mot densamma lagd vågformig, sekundär flygel, som blott innehåller en våning och är utan källare. I först nämnda del finnas fem isoleringsrum med stora fönster och ett diskkök, alla belägna på samma sida af den 8 fot breda korridoren. Den sekundära flygelns mellersta del innehåller på ena sidan om korridoren, som här liksom i hela denna flygel blott är 5 fot bred, ett större dagrum, ett badrum, två betjeningsrum och tre celler; å den andra sidan ett afträde. Hvardera af flygelns sidodelar innehåller 5 celler, alla liggande å ena sidan af korridoren, under det fönster upptaga hela den andra. Den del af flygeln, som vetter utåt, upptager de egentliga stormcellerna, och den som går inåt hospitalets midt de öfriga, hvilka likna de i mellersta delen befintliga. Skilnaden mellan dessa celler består deruti, att stormcellerna hafva dubbla dörrar, den ena innanför den andra, och med gjutna jernplåtar klädda värmeugnar af kakelugnars konstruktion, under det de öfriga cellerna hafva enkla dörrar och ugnar med kakel.

I södra flygelns källarvåning finnas utom ett par förrådsrum verkstäder för skräddare, skomakare och snickare samt ett uppskölningsrum med åtföljande torkrum och ett förvaringsrum för orena kläder. Dessa senare lokaler äro nödvändiga för de närbelägna afdelningarne för osnygga och stormande sjuka. Dylika rum för sköljning och torkning jemte ett par förrådsrum äro de enda lägenheter som finnas i norra flygelns källarvåning, ehuru denna liksom den södra i hela sin utsträckning har en korridor löpande utefter ena ytterväggen. Genom dessa korridorer, som i midten äro försedda med en jernskena, skall maten i särskildt dertill inrättade vagnar, när sådana hunnit anskaffas, föras fram till hissverk, medelst hvilka den sedan befordras upp till de olika sjukvårdsafdelningarnes kök. Nämnde korridorer äro äfven af mycket gagn, då en stormande patient behöfver öfverföras från de lugna afdelningarne till cellafdelningen.

Alla trappor äro vinkeltrappor med en hviloplan och utan svängsteg samt med fulla spindelmurar. Deras bredd är fyra till fem fot.

Väggarne äro ännu endast limfärgade, men å afdelningarne för de osnygga skola de redan i år (1880) oljemålas till 6 fots höjd, och samma åtgärd måste sedermera äfven vidtagas inom de öfriga afdelningarna. Väggarne i celler och isoleringsrum äro cementerade.

Golfven så väl i dagrum och korridorer som i sofrum äro flera gånger bestrukna med olja, försatt med en ringa mängd gulockra. Golfven i cellerna äro bearbetade som skeppsdäck och diktade med dref.

Fönstren hafva samma storlek och rutindelning som i hufvudbyggnaden och liksom dessa jerntenar infälda i spröjsarne. De stängas med tapplås. I alla rum finnes äfven ett efter rummens storlek afpassadt antal luftningsluckor så väl å utan- som innanfönster, hvarförutan några af dessa senare sitta på gångjern liksom utanfönstren, så att halfva fönsterluften kan öppnas äfven under vintern. Inga fönster äro skyddade med nätgaller. Fönsterluckor finnas i alla sofrum utom cellerna. De stängas med skrufvar, som endast med särskilda nycklar kunna tillskrufvas. Cellfönstren äro 3,4 fot breda och drygt 2 fot höga samt ligga med sin underkant nära nio fot öfver golfvet. Både bågar och spröjser äro helt och hållet af gjutjern. Rutorna ha en storlek af 6,25" × 8". Bågarne qvarhållas vid karmarne genom tappar, som utgå från de vertikala bågstyckenas midt, och fönstren öppnas genom att vridas kring dessa tappar. I karmarne befintliga små utsprång hindra dock fönstrens vidare öppnande, när bågens största afstånd från karmen nått knappa 5 tum. Genom denna anordning göres galler öfverflödigt. Fönstren öppnas och stängas med en stång, som betjenningen förvarar. De hållas stängda af en fjeder. Mellan betjeningsrummen och de större sofrummen finnas mindre fönsterluckor för de sjukas öfvervakande och rummens belysning nattetid.

Alla dörrar hafva drygt två verkum tjocka ramstycken och dörrarne till cellerna och isoleringsrummen så kallade öfverskjutna fyllningar af två tums trä. Inga tittgluggar finnas utom å 4 af de 10 inre dörrarne å de båda cellafdelningarne. De öfriga sex af dessa dörrar hafva smärre luckor af 9 × 5

verktums storlek. Alla dörrar utom de inre celldörrarne hafva vanliga lås af tillräcklig styrka, till hvilka en för alla gemensam hufvudnyckel kan användas. De inre celldörrarne stängas endast med tvenne regler, en upptill och en nedtill. Ofvan cellernas och isoleringsrummens dörrar finnas öppningar i muren, i hvilka lampor kunna insättas till rummens belysning. Dessa öppningar äro mot cellerna täckta med starkt glas.

Sjukvårdsafdelningarnes större korridorer äro tillika afsedda till matrum och hafva för det ändamålet utefter fönsterväggen ett tillräckligt antal väggfasta fällbord, som mellan måltiderna äro nedfälda och då ej alls inkräkta på korridorens bredd. De mindre korridorerna i flyglarnes yttre del äro längs hela fönsterväggen försedda med vedlärar af tillräckligt utrymme för alla eldstäder i motsvarande våning.

Jemföres bifogade ritning af hufvudbyggnaden med den som är intagen i 1862 års berättelse, finner man följande ändringar:

Källarvåningen. Det i byggnadens midt belägna köket har utvidgats genom att sammanslå detsamma med trenne närbelägna rum — kokerskans rum och trenne badrum — så att det nu upptager hela husets bredd mellan de båda trappuppgångarne. Den ena förstugan vid sidan derom skall med det snaraste inredas till diskrum. Genom korridorer, som utgå från kökets främre del, står det samma i direkt förbindelse med flyglarna. Dessa korridorer hafva vunnits genom uppoffrande af ett par serveringsrum och skafferier och afbalkande af ett par till arbetslokaler använda rum. Utefter den högra (norra) korridoren ligga boningsrum för hushållerskan, kökspigorna och inre portvakten samt förestånderskans förrådsrum; utefter den venstra (södra) obduktionsrum, apotek, betjeningsrum och uppsyningsmannens förrådsrum. Dessutom finnas vid sidorna af köket med ingång från dess förstuga åt ena hållet ett skafferi, åt det andra ett matrum för ekonomibetjeningen. Nästan alla dessa rum hafva förut med något olika indelning varit arbetssalar med tillhörande förrådsrum.

Första våningen. De båda i midten belägna rum, som förut tillhörde biträdande läkaren, hafva genom mellanväggens borttagande sammanslagits till ett, hvilket nu användes till kyrka eller bönsal. Af de hvarandra fullkomligt lika sjukvårdsafdelningar, som finnas i våningens båda sidodelar, har den ena undergått alldeles samma förändringar som den andra. Den från den breda hufvudkorridoren vinkelrätt utgående smalare korridor, som alltid funnits, har medelst genombrytande af väggar och afbalkande af ett sofrum dragits vidare i samma riktning som förut till en mellan trappuppgångar belägen förstuga, från hvilken man inkommer i den nya flygelbyggnadens korridor. Af det mindre sofrum, tvättrummet och afträdet, som förut lågo vid nämnde smalare, nu förlängda korridor, hafva bildats trenne isoleringsrum. Ett fjärde sådant rum har vunnits genom afbalkning af det redan nämnda, genom korridoren stympade större sofrummet. Återstoden af detta rum jemte ett annat derinvid beläget, som har en för båda gemensam utgång till nyssnämnda förstuga, utgör bostad för uppsyningsmannen å manssidan och förestånderskan å qvinnosidan. Till nu beskrifna afdelningar hör slutligen äfven ett vid bortersta ändan af den nyupptagna korridoren beläget afträde. Både detta rum och uppsyningsmannens (eller förestånderskans) ena rum ligga visserligen inom nybyggnaden, men kunna dock snarare hänföras till det förändrade gamla än till det egentligen nya.

Andra våningen. De båda rummen i midten, af hvilka det ena förut var afsedt till kyrka och det andra till sällskapsrum för första klassens sjuka, användas nu till arbetssalar för qvinliga sjuka och hafva genom en mellan dem upptagen dörr erhållit förut saknad förbindelse. I våningens sidodelar äro samma ändringar vidtagna som i den första, med den skilnaden, att de rum, som motsvara uppsyningspersonalens boningsrum, här användas till sofrum åt de sjuke och derföre hafva dörrar åt korridoren, samt att något isoleringsrum ej afbalkats från det ena af dem och det således å afdelningen ej finnes mer än tre dylika rum.

I vindsvåningen har inåt vinden å hvardera sidan om förut befintliga, för första klassens sjuka afsedda lägenheter, inredts dagrum, det ena för maskön, det andra för kvinnokön.

Boställshusets beskaffenhet och inredning ses af bifogade ritning.

Vattenledningen från Bondsjön till hospitalet jemte tillhörande aflöpsledning var vid 1879 års slut till dess väsentligaste delar fullbordad. Under nämnde år hafva rören nedlagts i sina grafvar utefter hela den utstakade linien utom å ett litet stycke af några få famnar, der en landsväg skall genomskäras. Äfven aflöpsrören hafva nedlagts. Det återstod till 1880 endast ett ringa kompletteringsarbete å intagningsbrunnen vid sjön, igenfyllningen af en del af grafvarna och bortskaffandet af åtskilliga stenhopar samt nedsättandet af några brandposter och aflöpsbrunnar.

Fullständig rörledning inom hus till alla badrum, snyggningsrum och kök var redan förut i det allra närmaste färdig. Den nämnda sjön, från hvilken vattnet ledes, ligger omkring 7,000 fot från anstalten och ungefär 80 fot öfver dess tomt, som åter ligger omkring 20 fot öfver det närbelägna hafssundet. Vattenledningens hufvudrör är 8 engelska tum i genomskärning och liksom de öfriga tilloppsroren af gjutjern. Genom denna ledning tillføres hospitalet ett särdeles rent och mjukt vatten i obegränsad mängd.

I öfrigt äro beslutade och till stor del under år 1880 fullbordade följande arbeten, nemligen flyttning af tvätthuset till den i situationsplanen angifna platsen; flyttning af stallbyggnad och smedja till en plats i närheten af tvätthuset; anläggande af en kylkällare samt uppförande af skärmtak eller lätta paviljonger å promenadgårdarna.

Utrymme.

I sitt nya skick är hospitalet beräknadt att rymma 221 sjuke, nemligen 4 i första klass och 217 — 111 män och 106 qvinnor — i andra och tredje. Med denna beläggning kommer å de renligas afdelningar, så väl i de gemensamma sofrummen som i daglokalerna, ungefär 50 fots golftyta och, emedan våningarna äro 12 fot höga, 600 kubikfots rymd på hvarje sjuk. Å afdelningarna för de orenliga stiga motsvarande siffror till omkring 66 och 800. Isoleringsrum och celler hafva en rymd af 940 till 1,050 kubikfot. Så små alla dessa tal kunna förefalla mången, motsvara eller öfverstiga de dock de fordringar, som inspektörerna öfver sinnessjukvården i England uppställt.

Utrymmet å männens verkstäder synes tillräckligt, men å kvinnornas arbetssalar torde det, när alla sjukplatser en gång upptagits, komma att finnas väl knappt.

Uppvärmning, upplysning, luftvexling.

Hospitalets nya delar uppvärmas med kakelugnar af herr Wimans konstruktion. Eldstadsöppningarne äro i alla dagrum och gemensamma sofrum samt i de stora korridorerna vända åt den lokal, som skall uppvärmas, men isoleringsrummens och cellernas ugnar, af hvilka två och två hafva en gemensam eldstad, vända denna utåt de mindre korridorer, vid hvilka dessa rum ligga. Äfven dessa mindre korridorer hafva dessutom egna kakelugnar. Alla eldstäder hafva en yttre och en inre stark gjutjernslucka, af hvilka den förre är ganska prydlig och läses med ett tapplås, till hvilket betjeningen har nyckeln.

De med jernplåt klädda värmugnarna i cellflyglarnas yttre delar uppvärmas aldrig starkare än att man utan olägenhet kan taga i dem, äfven om de eldats ganska betydligt. De hafva hittills visat sig ganska andamålsenliga och alldeles oåtkomliga för de sjukes förstörelselusta.

Luftvexling åstadkommes inom flyglarnas större afdelningar och i cellafdelningarnas dagrum medelst trummor, som från yttermurarna äro dragna under golfvet fram till kakelugnen, der de utmynna i en mellan densamma och väggen befintlig kanal, i hvilken luften uppsuges och värmes, för att sedan genom en öfre mynning utströmmå i rummet. En i kakelugnens fot vid nedra ändan af nämnde kanal insatt lucka, som skötes med en vanlig tapplåsnyckel, öppnar och stänger denna väg. Luftens afgång ur rummet sker

genom det vanliga ofvan spjellet utgående, med ventil försedda röret. Utom dessa rör eller kanaler har kakelugnen äfven vid sin fot en kort förbindelsegång mellan rummet och nedra ändan af bemälda luftvärmningskanal. Den nämnda här befintliga luckan stänger denna gång, när den öppnar luftvägen utifrån, och öppnar den, när yttre luften afstänges. Den kretsgång af rummets luft, som på detta sätt kan åstadkommas, står naturligtvis mera i uppvärmningens än i luftvexlingens tjänst.

I de mindre af isoleringsrum och celler upptagna afdelningarna finnes i hvarje korridor en stor ventilationskakelugn, som insläpper frisk luft, efter att hafva uppvärmt den. Denna rena och varma luft insuges sedan i isoleringsrum eller cell genom en öppning, som finnes under den mot korridoren vända eldstaden till den i fråga varande lokalens kakelugn. Denna öppning leder nemligen till en kanal, som utmynnar inne i rummet å kakelugnens öfre yta. Luften afledes ur rummet genom en annan kanal, som tager sin början under sitsen till den lilla fasta klosett, som här finnes, och utmynnar i en stor under korridorens golf liggande lufttrumma, som tömmer sig i en särskild pipa i en närbelägen, af andra pipor, äfven en från köket, uppvärmd skorsten.

Den ventilation, som genom dessa medel åstadkommes, har visat sig mycket otillräcklig, och det väsentligaste luftombytet har måst ske genom fönsterna.

Hospitalets äldre del värmes såsom förut med vanliga kakelugnar och ventileras genom dessa och fönstren.

All upplysning sker medelst fotogénlampor. Sådana finnas under den mörka årstiden i alla dagrum, korridorer, förstugor och trappor. De gemensamma sofrummen kunna, på få undantag när, vid behof upplysas från betjeningsrummen genom de redan nämnda små fönsterluckorna. Likaledes kunna celler och isoleringsrum erhålla ljus från öppningarna ofvan dörrarna.

Bad- och tvättanstalter.

Såsom redan nämndts, finnes ett badrum inom hvarje afdelning af de nya flyglarna, således tillsammans sex. De båda cellafdelningarnas badrum hafva ett kar hvardera och de fyra öfriga afdelningarna två. Badkaren äro af trä, jernbandade och oljemålade. Kranarna skötas med tapplåsnycklar, som förvaras af betjeningen. Dusch finnes i hvarje badrum. Vattnet värmes i upprätt stående kopparcylindrar, som äro instuckna i vattenledningen, så att de stå under dess tryck och ständigt äro fulla, i det vattnet i dem flyter in nedtill i samma mån som det tappas af upptill. I förening med sin af gjutjern bildade fot och en upptill anbragt krans hafva de utseende af några slags rätt prydliga kaminer. De tjena äfven att uppvärma rummet.

Sköljrummen, som hafva hvälfdt tak och cementerad golf med vattenaflopp, innehålla hvardera en murpanna för vattenuppvärmning. Torkrummet värmes af flera grofva jernrör, genom hvilka förbränningsprodukterna från tvenne i tvättrumpannans murverk liggande eldstäder passera. Genom den ena af dessa eldstäder värmes endast torkrummet; genom den andra upphetas tillika pannan.

Mathållning, matlagning, utspisning.

Mathållningen är ordnad och matlagningen utförd på samma sätt som förut. I köket finnas nu 3 murpannor om 60 kannors rymd och en ännu större för kokning af andra och tredje klassens vanliga mat och uppvärmning af vatten. Derjemte finnas tvenne jernspisar för första klassens matlagning och den så kallade extra maten.

Bil. F.

Vetenskapliga iakttagelser.

1. Öfverläkaren Ödman vid Hernösands hospital meddelar följande:

»De sjukas behandling har ledts efter samma grunder som förut och tvångsmedel i psykiatrisk mening hafva ytterst sällan användts. Ingen qvinna och endast trenne män hafva under året varit ikladda tvångströja. En af dessa måste för sårskötsel underkastas detta tvång i 3 dagar. En annan, som hade rätt bra reda på sig, men af okynne en längre tid synnerligen om nätterna bultade på dörren af alla krafter, fick omsider tröja i 6 timmar. Han tycktes deraf något slagen och hans bultningar minskades. Den tredje, hvilken också mycket väl visste hvad han gjorde, och gång på gång med lugn besinning, dels i afsigt att rymma, dels af rent okynne, sökte förstöra väggar och fönster m. m., så mycket han kunde, hade tröja tre särskilda gånger och i en sammanräknad tid af fem dagar. Äfven hans okynne minskades härefter.

De intressantaste sjukdomsfallen bland de under året intagne hafva varit ett par män med »manie congestive» och en qvinna med ett tvetydigt svagsinne. En af de förre liknade en med »paralysie générale» behäftad och den andre stod helt nära ett delirium acutum. Båda afled och visade vid obduktionen smärre sammanväxningar mellan hjernans mjuka hinnor och dess bark. Den nämnda qvinnan led och lider fortfarande af ett slags svagsinne, som med mycket skäl kan misstänkas för paralytiskt, hvilket det ock med tiden torde visa sig vara.»

2. Doktor Leijer vid Wisby hospital meddelar följande sjukdomsfall:

»Fattighjonet Jakob Wallander, en stor, grof och stark man, född 1836, från barndomen lidande af fallandesot, hade upprepade gånger blifvit insänd till hospitalet, såsom ytterst våldsam och farlig vid anfallen, men städse efter någon tid utskrifvits, såsom i allo stillsam och foglig, äfven vid anfallen, till dess hospitalsläkaren sjelf lyckades få se ett anfall, som genom mannens stora kroppsstyrka verkligen var fasligt, hvarefter han blef varaktigt intagen på hospitalet den 10 Juni 1877. Han var i öfrigt ej sjuk, utom fallandesotsanfallen, och ej våldsam alls, utom då han retades, och blott en gång så der svårt. Utan förändring fortfor tillståndet sådant till den 26 September 1879, då han angreps af, med 2—3 minuters uppehåll, fortvarande anfall af konvulsiva ryckningar i ansigtsmusklerna, mest i högra halfvan, hvilka efterträdades af lamhet i högra sidan, tilltagande till döden inträdde den 30 September kl. $\frac{3}{4}$ 9 e.m.

Vid obduktionen befans hjernskålen förtjockad och förtätad, utom en fåra af en tums bredd öfver fossa sylvii sin., der den var förtunnad. I hjernmassan fans en valnötstor, hård tumör, hvilken finnes närmare beskrifven i 15:de bandet af Upsala Läkareförenings förhandlingar, och som lär utgjorts af ett s. k. osteom i venstra corpus striatum, venstra lins kärnan och dess inre samt yttre kapsel.»

3. T. f. Öfverläkaren Hjertström vid Upsala hospital meddelar följande:

»Bland de under året vårdade melankoliska torde jag med några ord böra omnämna en 16 år gammal kriminalpatient från Gefle, hvilken, af Hofrätten ådömd 2 års straffarbete för försök till utprängling af en

falsk enkrona, under strafftiden å Upsala cellfångelse blef sinnessjuk och inremitterades till Upsala hospital. Denne patient förföll under loppet af sin sjukdom i ett tillstånd af attonitet, hvarunder han absolut vägrade all näring, äfven vatten. Han måste, för att räddas från hungersdöden, matas med oesophagussond 3 gånger dagligen först under 3 månader, hvarunder han icke frivilligt smakade något. Derefter började han ånyo äta, men måste sedermera åter under ungefär 6 veckor näras på samma sätt. Sedermera har han regelbundet själf förtärt föda; emellertid synes sjukdomens öfvergång till obotlig form oundviklig. Flere lindrigare fall af dylik näringsvägran hafva förekommit, men alltid gifvit vika efter en kortare tids ändamålsenlig behandling; att noga öfvervaka, det hvarje sinnessjuk erhåller till mängd och beskaffenhet tillräcklig föda, om så fordras, äfven mot sin vilja, torde vara en af de viktigare uppgifterna vid behandlingen af sinnessjuke.

4. Öfverläkaren Dr Salomon meddelar följande rättsmedicinska utlåtande:

»Sedan Kongl. Medicinalstyrelsen i skrifvelse till Konungens Befallningshafvande i Kalmar län den 27 Juni 1879 förordnat, att för misshandel å sin moder häktade och tilltalade Nils Peter Olsson från Resbymåla skulle intagas å Lunds hospital, för att der under vederbörande läkares tillsyn så länge vårdas, att ett fullständigt motiveradt betyg om Olssons sinnesbeskaffenhet kunde afgifvas, så blef han den 11 Juli samma år å nämnde hospital emottagen, och får jag härmed afgifva det angående Olssons sinnesbeskaffenhet åskade intyget.

Af ransakningshandlingarne inhemtas, att Olsson, som är 44 år gammal, intill 12 års ålder uppvuxit i hemmet, och att han derefter blifvit satt i lära hos en skomakare; att han efter sin konfirmering kommit i tjänst på olika ställen såsom dräng; att han seglat på sjön; arbetat på skeppsvarf i Tyskland, samt slutligen afrest till Amerika, hvarest han uppehöll sig i sju år; att han derefter återrest hem, men efter någon tid ånyo rest till Amerika och vistats der i tre år, hvarefter han åter kom till Sverige; att han försörjt sig med arbete vid jernvägsbyggnader, men icke besökt sin moder förr än i Augusti månad 1878, då han flyttade till henne och qvarstannade hela den följande vintern. Under sin vistelse hos modren hade han ofta misshandlat henne och hotat beröfva henne lifvet, hvarföre hon flera gånger måst rymma huset och söka skydd hos andra. Söndagen den 6 April 1879 hade Olsson, efter en kort ordstrid mellan honom och modern, tilldelat henne ett våldsamt slag i nacken och gripit henne om näsan, så att skråmor uppkommit, hvilket våld orsakat att hon fallit omkull på en soffa och förlorat sansen;

att Olsson vid ransakningen yttrat, att han varit sinnesrubbad under tjugofem års tid, samt att han särskildt under sin vistelse i Amerika varit klen till sinnet, så att han tidtals angreps af dysterhet, hvarunder han ej kunde arbeta, men tidtals var lefnadsglad som andra; att han vredgats på sin moder, som höll med hans broder, som icke ville någon rättvisa; att han icke kunde påminna sig, om han slagit sin moder, »ty — yttrar han — somliga tider glömmar jag bort hvad jag gjort»; att O. vid polisförhöret erkänt, att han för stöld blifvit straffad med 28 dygns vatten- och brödstraff, men sedermera ej velat vidgå detsamma; att Olsson är »vildsint, när det sätter åt honom»; att en släktinge till honom lider af sinnessvaghet; att Olssons broder undergått bestraffning för stöld; att Olsson, då rättens ordförande föreställt honom det orätta deruti, att den tilltalade sökte »förställa sig», så hade Olsson utbrustit i häftig gråt och synbarligen blifvit mycket upprörd;

att fångelseläkaren Jacob Göransson i utlåtande den 30 Maj 1879 förklarar, att rätt goda skäl förefinnas, som tala för att Olsson lider af periodiskt återkommande sinnessjukdom, men att bestämdt yttrande härom af uppgifven orsak ej kunde i utlåtandet inflyta.

Olsson var vid ankomsten till hospitalet stilla och foglig i sitt väsen samt redig i sitt tal. Vid undersökning befunnos alla hans fysiska funktioner i ordning. Han är stor till växten och af stark kroppsbyggnad. Hans uppsyn är ovanligt mörk och dyster.

Under hela sin vistelse å hospitalet har han varit fysiskt frisk, sofvit godt och förtärt sin mat med god aptit. Hans uppförande har hela tiden varit fogligt och stilla. Under den första tiden deltog han ej i någon sysselsättning, utan satt helst på en stol, oftast läsande i en religiös bok; på senare tiden har han tillhandagått betjeningen med lättare sysslor, såsom uppdiskning och dylikt, men någon egentlig arbetshåg har ej hos honom visat sig. Han är mycket otillgänglig, trumpen och trög. Då man talar till honom, ger han visserligen oftast rediga svar på frågor, men blott det att bli tillfrågad gör på honom ett smärtsamt intryck, så att innan han svarar spännas ansigtets muskler och rynkas ögonbrynen, och hela hans mimik blir förändrad innan svaret framkommer. Ibland svarar han alldeles icke. För öfrigt äro svaren i och för sig att betrakta såsom krampaktiga, och utfalla alldeles olika. Han kan t. ex. den ena gången säga, att han varit sinnesrubbad så långt han minnes; en annan gång åter säger han, att han är så klok som någon, att han mycket väl kan reda sig, och att ingen behöfver befatta sig med honom. Den ena gången säger han, att han öfverfallit modern, emedan hon uppfostat tjufbyke; att han vill ha straff, som han förtjenat, emedan han alltid tjenat satan; en annan gång åter säger han, att han ej kan påminna sig att han slagit sin mor, att han alltid velat vara med rättvisan och tjena Gud. Han uppgifver, att hans mor varit svag till humöret, samt att en syster till henne varit intagen å Wexiö hospital, samt att tvenne hans kusiner på mödernet äro sinnessjuka. Hans muskelsystem befinner sig oftast i spänning, äfven då man ej vänder sig till honom för att göra en fråga, och sällan eller aldrig äro hans muskler fullt i hvila. Han tilltalar aldrig någon.

Hans sinnesstämning har under vistelsen å hospitalet aldrig varit fullt normal, utan ständigt nedtryckt och modlös. Det är dock helt sannolikt, att denna stämning längre fram kommer att aflösas af en stämning, hvarunder han reagerar lindrigt maniakaliskt, så att han blir både språksam och företagsam. Hans sinnelag (Gemüth) är i ovanlig grad känsligt och lättretligt, så att en psykisk smärta och affekt inställer sig af den obetydligaste anledning och stegras lätt till en patologisk höjd, som medför förvirring. Han befinner sig aldrig i en normal (d. v. s. affektfri) sinnesstämning.

Olssons hela psykiska habitus vittnar om att han har ett sinnessjukt (psyko-neurotiskt) temperament samt är en med ärftlig sinnessjuklighet belastad individ. Detta styrkes ytterligare af det faktum, att han har sinnessjukdom att påbrå, samt att han fört ett för dylika personer karakteristiskt, oroligt och kringflackande lif.

Olssons här tecknade sinnesart utgör för mig skälig anledning till det

Utlåtande,

att Nils Peter Olsson från Resbymåla, fastän ej en i egentlig mening till förståndet sjuk person, likväl visar spår till sinnessjukdom, yttrande sig genom en abnorm lynnesförfattning, som orsakar att han lätteligen iråkar en öfvergående förvirring, hvarunder han saknar förståndets fulla bruk; att han under ett dylikt tillstånd begått den misshandel, hvarför han blifvit tilltalad och lagförd; samt att han, såsom varande en person af opålitlig sinnesbeskaffenhet, är för allmänna säkerheten relativt vådlig, hvilket allt härmed på förr aflagd embetsed intygas.»

Hernösands Hospital.

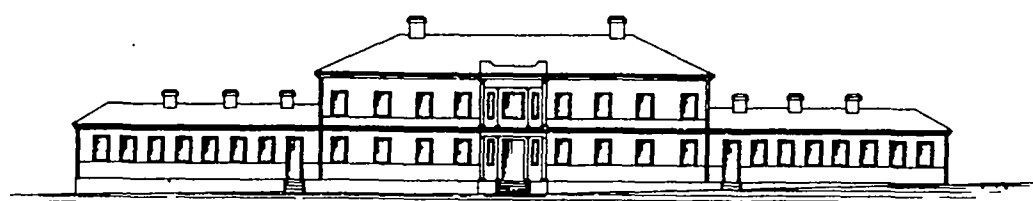
Situationsplan öfver Hernösands Hospital

- A Hospitalbyggnader
- B Boställebyggnad
- C Vebodar
- E Tvätthus
- F Vedskjul
- G Portvaktbyggnad
- H Promenadgårdar
- I dito för stormande
- K Isoleringss dito
- L Köksträdgård

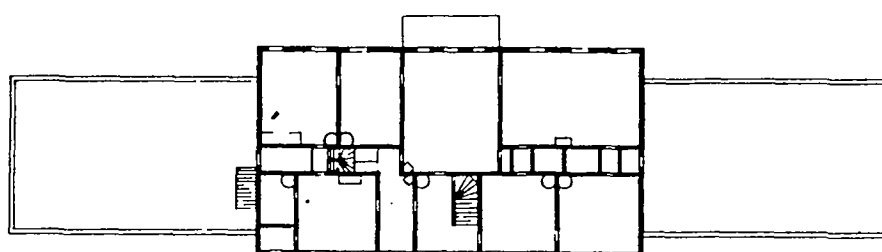

100 50 0 100 200 300 400 500 Fot.

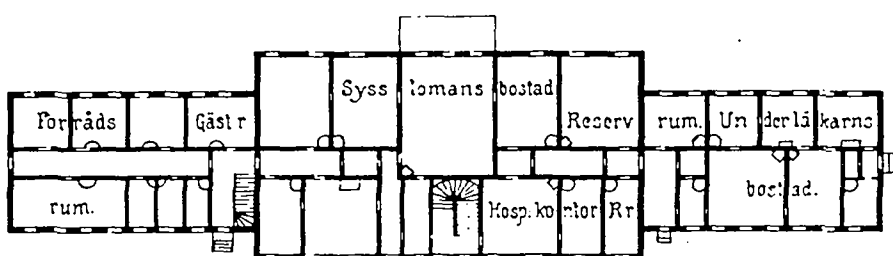
Boställs-byggnaden.

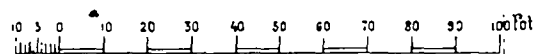
Facad åt gården.

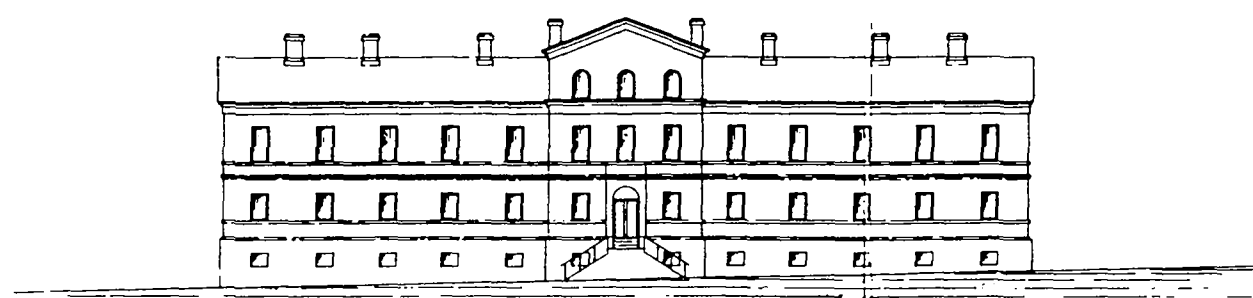
Öfverläkarns bostad.
Plan af v en tr upp.

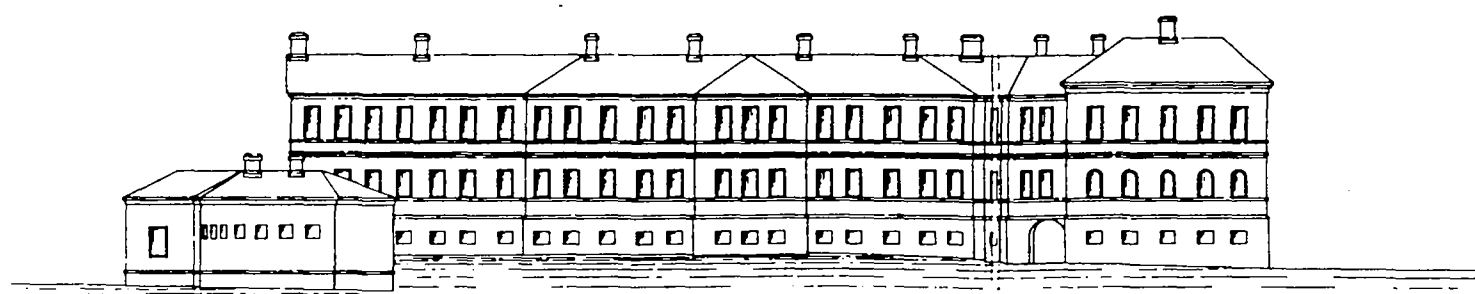
Plan af bottenv.

Hernösands Hospitalsbyggnader.

Facad af mitterl-byggnaden.

Södra facaden.

Hernösands Hospilalsbyggnader

The floor plan illustrates the layout of the Hernösands Hospital buildings, divided into two main sections: the First Floor (Första Våningen) and the Basement (Källar Våningen). The buildings are arranged in a U-shape, with a central corridor connecting the two wings. The plan includes various rooms such as wards, kitchen, pharmacy, and storage, along with a detailed legend and a scale bar.

Första Våningen

Källar Våningen

Legend:

- a Apotek
- b Badrum
- c Closetter
- d Disk-kök
- e Dagrum
- f Förrådsrum
- i Isoleringrum
- h Hushållerskans rum
- k Kokspisens rum
- l Inre portvakt
- m Mottagningsrum
- q Verkstäder
- n Nattrum
- o Mathiss
- p Förstugor och Korridorer
- r Kyrka
- s Snickarverkstad
- l Kök
- u Uppsyningsmans rum
- v Vaktrum
- w Förstånderskans rum
- x Tvätt och torklokal
- y Obduktions-rum
- z Cellar

Scale: 1: Underafdelning för lugne, 2: dito för halflugne, 3: dito för orolige, 4: dito för osnygg, 5: dito för stormande

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

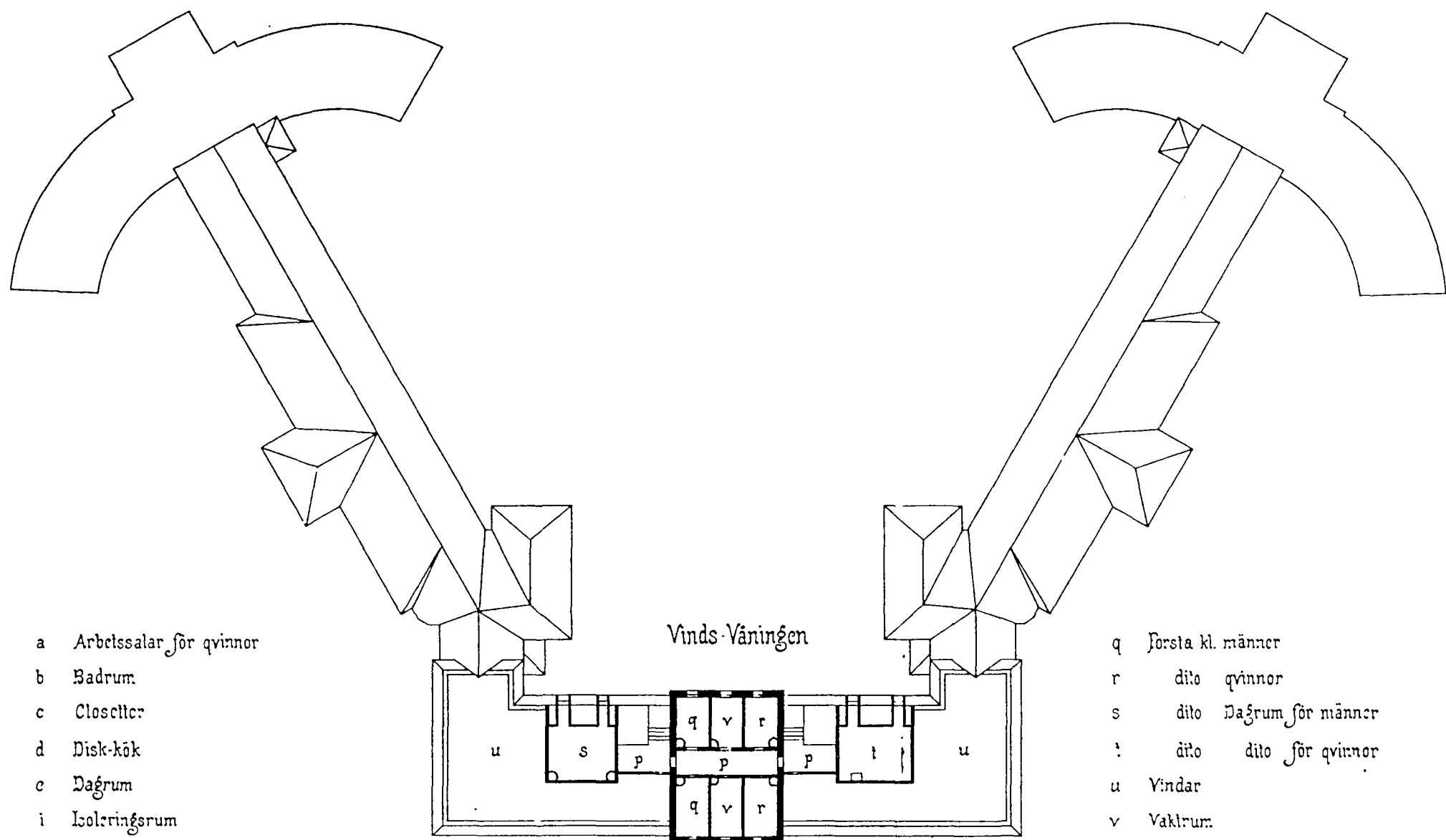
Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 780 790 800 810 820 830 840 850 860 870 880 890 900 910 920 930 940 950 960 970 980 990 1000

Scale bar: 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200 210 220 230 240 250 260 270 280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380 390 400 410 420 430 440 450 460 470 480 490 500 510 520 530 540 550 560 570 580 590 600 610 620 630 640 650 660 670 680 690 700 710 720 730 740 750 760 770 7

Gen Stab. Lit. Anst

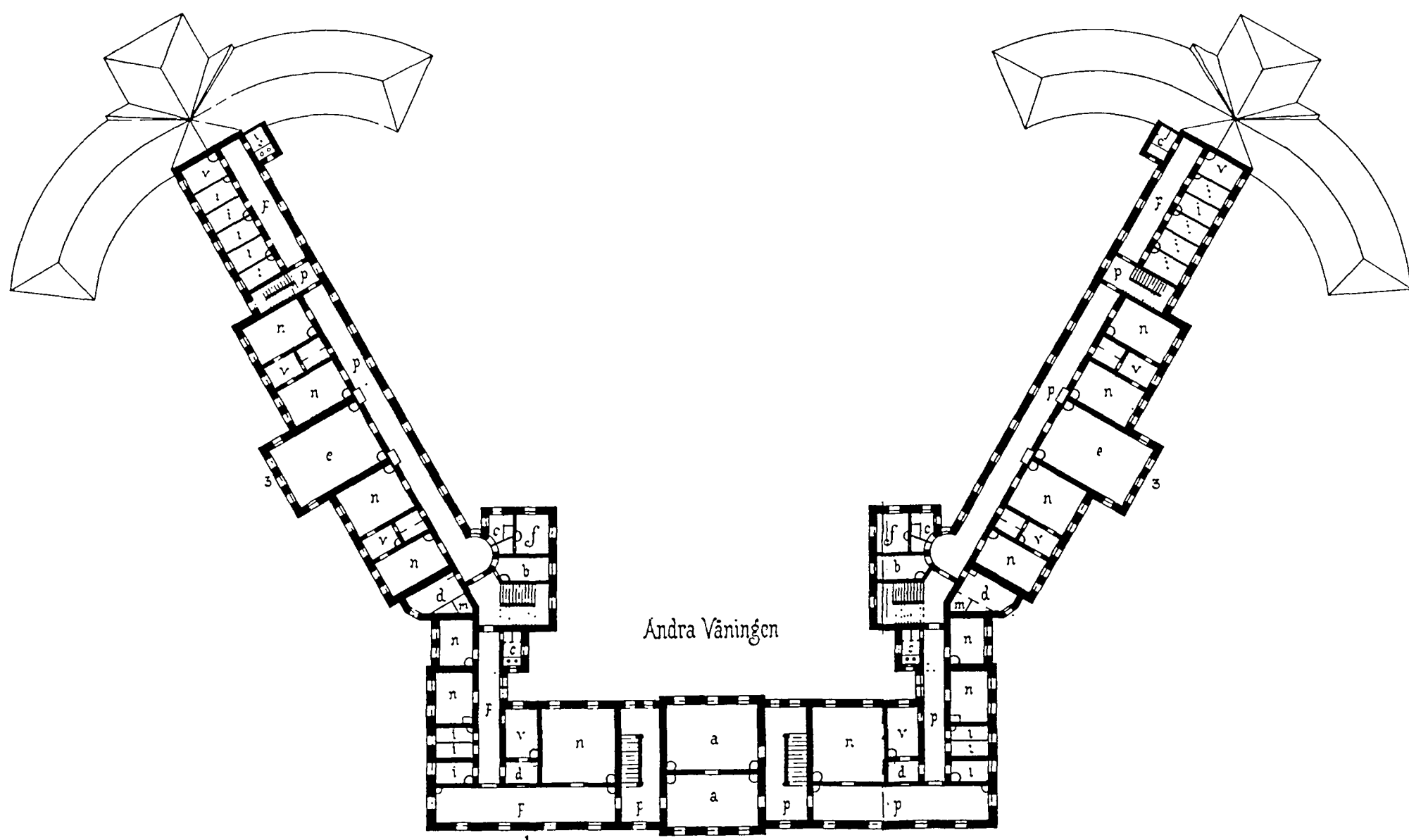
Hernösands Hospitalsbyggnader

- a Arbets-salar för kvinnor
- b Badrum
- c Closett
- d Disk-kök
- e Dagrum
- i Isoleringsrum
- n Nallrum
- m Malhiss
- p Föreläsor och Korridorer

- q Första kl. männer
- r dito kvinnor
- s dito Dagrum för männer
- t dito dito för kvinnor
- u Vindar
- v Vakttrum

- 1 Undersjdelning för lugne
- 3 dito roligt

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100